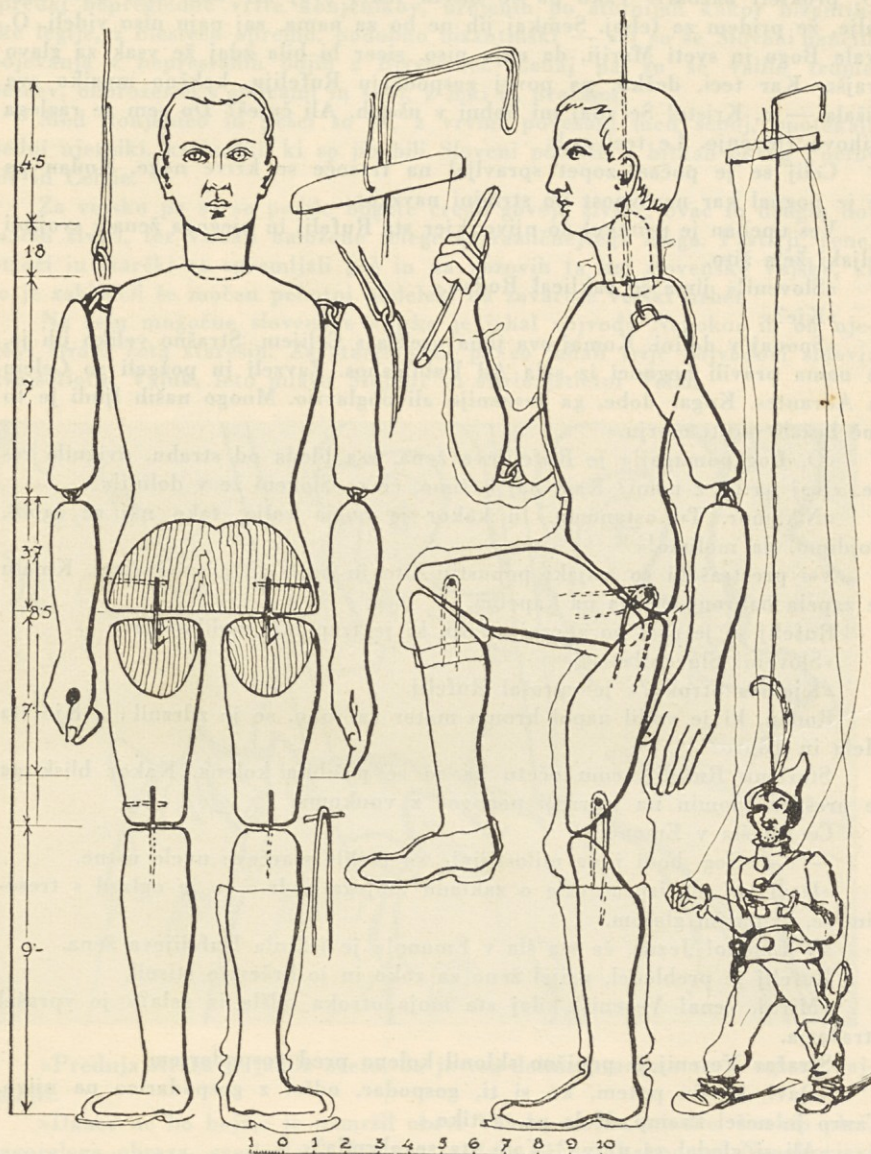

Ogrodje lutke.

ZAKLAD V EMONI.

Zgodovinska povest.

(Nadaljevanje.)

Ob istem času sta se gnala po gori sv. Marije navzgor dva popotnika: sandalar Celij in Rodan.

»Ne morem več,« se je zrušil Celij in vrgel sveženj sandal z ramena. »O, prokleti barbari! Tako pa še nisem tekel svoj živ dan. Kar beži sam dalje, že pridem za teboj. Semkaj jih ne bo za nama, saj naju niso videli. O, hvala Bogu in sveti Mariji, da naju niso, sicer bi bila zdaj že vsak za glavo krajša. Kar teci, dečko, pa povej gospodarju Rufeliju, kakšno muziko sva slišala — o, Kriste! Še zdaj mi bobni v ušesih. Ali čuješ? Do sem se razlega njihovo rjojenje. Le teci no!«

Celij se je počasi zopet spravljal na tresočo se krive noge, Rodan pa se je pognal kar naravnost po strmini navzgor.

Ves upehan je pritekel do njive, kjer sta Rufelij in njegova žena s svojimi seljaki žela žito.

»Sloveni!« jima je zaklical Rodan.

»Kje?«

»Spodaj v dolini. Komaj sva jima utekla s Celijem. Strašno veliko jih je, so nama pravili begunci iz sela Ad Publicanos. Zavzeli in požgali so Celeio in Adrantes. Kogar dobe, ga zaslužnijo ali obglavijo. Mnogo naših ljudi je to noč bežalo proti morju.«

»O, Bog pomagaj!« je Rufelijeva žena, vsa blede od strahu, dvignila roke. »Kaj pa bo z nami? Kam naj bežimo, če so Sloveni že v dolini!«

»Nikamor. Tu ostanemo. In kakor je božja volja, tako naj se zgodi. Pojdimo, da molimo!«

Vsi prestrašeni so seljaki popustili žito in odšli za gospodarjem. Kmalu je zapela bakrena plošča na kapelici.

Rufelij se je ozrl po zbrani srenji, ki je trepetaje vzdihovala:

»Sloveni! Sloveni!«

»Kje sta otroka?« je vprašal Rufelij.

Rodan, ki je vodil napol hromo mater za roko, se je zdrznil ... Kje sta Mela in Tauro?

Staremu Rufelijevemu očetu pa so se pošibila kolena. Kakor blisk ga je prešinil spomin na jutranji pogovor z vnukoma.

Če sta šla v Emono.

— — »Bog, bodi jima milostljiv!« so molile starčeve uvele ustne.

»Davi sta me izpraševala o zakladu mojega deda,« se je oglasil s tresočim se, hripavim glasom.

»V Emono! Jezus, če sta šla v Emono!« je jeknila Rufelijeva žena.

Rufelij je prebledel, prijel ženo za roko in jo krčevito stisnil.

»Miruj, žena! Verenij! kdaj sta moja otroka odšla iz sela?« je vprašal stražarja.

Stražar Verenij je ponižno sklonil koleno pred gospodarjem.

»Davi, kmalu potem, ko si ti, gospodar, odšel z gospodarico na njivo. Tauro je nesel kramp, Mela pa motiko.«

»Ali si gledal za njima? Kam sta se obrnila?«

»Naravnost navzdol proti dolini.«

»Jezus, Marija!« je zaječala nesrečna mati.

Rufelij je podprl ženo, da se ni zgrudila. Molče jo je odvedel v svetišče.

Rodanova desnica se je tresla, ko je s svojo materjo zadnji prestopil cerkveni prag. Mati, hroma vdova Kornelija, pa mu je tolažilno pogladila roko. Čutila je s sinom. Slutila je, kaj sta njegovemu mlademu srcu Mela in Tauro. Vedela je, da sta mu več nego le gospodarjeva otroka...

Oblaki prahu so se dvigali nad njimi, orožje se je svetlikalo v soncu. Zmagovalno vriskaje in pevaje so se zapodili Sloveni po emonskem polju; spredaj nepregledne vrste konjenikov, urejenih po stotnijah kakor bizantinske legije, z blestečo opremo, podobno bizantinski — saj so se Sloveni naučili bojevanja v neprestanih bojih z Bizantinci. Zadaž pa so se valile trume pešcev, oboroženih s sulicami in ščiti, z loki in pračami.

Med konjenico in pešci so se, z vrvmi povezani med seboj, opotekali bedni ujetniki, krščeniki, ki so jih bili Sloveni polovili v bitkah okrog Poetovie in Celeie.

Za vojsko pa so se podile bogate črede goveje živine, ovac in drugih domačih živali, ter visoko naložene telege najrazličnejšega blaga. Pastirji, žene, otroci in starčki so spremljali peš in na vozovih ta del slovenske vojske, ki jo je zaključil še močan pehotni oddelek, da zavaruje vojski hrbet.

Na čelu mogočne slovenske vojske je jahal vojvoda Nepokor in ob njegovi strani četa starešin. Za starešinami pa so jahali trije vojvodovi sinovi: dvajsetletni Valuk, leto mlajši Stojmir in štirinajstletni Velan.

»Prednja straža je javila očetu, da je vsa dolina prazna,« se je oglasil najmlajši.

»Danes ne bo boja,« je namršil obrvi Valuk, močan mladeč, širokih pleč, zagorelega obraza, svetlozlatih las ter modrih oči — kakor vsi Nepokorjevi sinovi in — večina Slovenov.

»Meni prav,« je pristavil Stojmir, »želim si že miru in stalnega bivališča.«

»Da seješ drobna zrnca in rediš debele kravice,« je posmehljivo zbadal starejši brat.

»Lepa je ta dolina. Morda se tu naselimo,« je miroljubni Velan okrenil pogovor, da potlači preteči prepir med starejšima bratoma.

Zdajci se je spredaj zablskal vojvodov mogočni meč visoko nad glavami starešin. Vojska se je ustavila.

»Razhod!« so zatrobili trobentači.

Vojska se je razgrnila po emonskem polju. Iz bližnjih gozdov so privlekli les, zakurili so ognje in postavili šotore. Krščeniki so prinašali polna vedra vode iz reke, klali živino in jo pekli in kuhali pri ognjih.

Vojniki so polegali okrog ognjev, pili vino, ki so ga naplenili okrog Poetovie, se veselili počitka in ugibali, kaj sklene starešinski posvet. Pogledi vseh so se zopet in zopet obračali na ono stran, kamor so odjahali starešine z vojvodo Nepokorom, namreč na hribec, ki je stal, s trdnjavskimi razvalinami pokrit, onkraj reke nad Emono. Vojvoda se je hotel razgledati po dolini, kajti zdela se mu je primerna za naselitev.

»Do Langobardov ne more biti več daleč,« je dejal, stoječ sredi velmož na razpadlem zidovju vrh hriba in ogledujoč prostrani svet pod seboj.

»Dogovorili smo se z njimi, da se pomaknemo prav do njih,« je opomnil župan Ratimir, velik hrust in strasten bojevnik z velikimi brazgotinami na obrazu.

»Prav, Ratimir, pojdi ti s svojo župo dalje proti morju, dokler ne trčiš ob Langobarde. Pa vzemi še nekaj žup s seboj. Tu itak za vse ni dovolj sveta, čeprav je dolina velika; glejte, proti južni strani je močvirje. Nekaj žup naj se naseli tu. Gozdove posekajo, pa bodo imeli dovolj polja. Ostale župe pa vzamem s seboj in prodremo po dolini ob oni mrzli reki, ki jo krščeniki imenujejo »Savo«. Tam onstran snežnikov je gotovo še mnogo lepega sveta. Srce mi pravi, da nam bo zemlja tod okrog domovina na vekov veke.«

»Modro govoriš, vojvoda,« se je oglasil Ratimir, »A zakaj bi se ne vrnili nekoč v staro domovino onstran Karpatov?«

Vojvoda je zmajal z glavo.

»Medtem, ko smo mi zasedli zemljo na desnem bregu Donave, so se med Donavo in Tiso naselili Obri. Brez velikih izgub bi se ne pretolkli skozi njihovo ozemlje.«

»In naša rodna zemlja bo ječala za svojimi sinovi in tujci bodo gospodarili na njej,« je mrko pristavil Ratimir.

Vojvoda je dvignil glavo in jeklenosive oči so se mu zablskale:

»Nikdar! Zemljo so že zasedle naše bratske župe. Pozabil si, brat starešina, da je naš rod največji, najsilnejši izmed vseh človeških rodov. Če se dvignemo mi, če se dvignemo vsi Sloveni — vso Evropo zrušimo v prah in pepel.«

»Če se dvignemo vsi Sloveni...« je tiho ponovil sivolasi starešina Braslav in trpko pomislil na bratske spore, ki so bili krivi, da veliki rod Slovenov ni zavzemal prvega mesta med narodi sveta.

Še enkrat so se starešine ozrli po lepi dolini, po razvalinah velikega mesta, po bogatih gozdovih, po zasneženih planinah v ozadju in zadovoljni so se vrnili v dolino.

Mela in Tauro sta se previdno spuščala po kamenitih stopnicah v prostor pod vodnjakom.

Ko sta prišla na dno, je Tauro posvetil naokrog. Stala sta v ozki, obokani celici, razširjenem koncu velikega rimskega odvodnega kanala, katerega temna, za pol moža visoka odprtina je zijala v eni steni. Iz nasprotne stene je curljal tenak curek vode iz cevi, ki jo je bila rja preluknjala.

»Drži!« je Tauro pomolel plamenico proti sestri. Sklonil se je in žejno srebalo studenčnico, ki jo je lovil z roko.

Mela se je medtem s plašnimi očmi ozrla po prostoru. Dvignila je plamenico — nekaj se je zasvetilo na tleh ob nasprotni steni.

»Tauro, glej!« je šepnila in pokazala tisto na tleh.

Tauro se je ozrl in se sklonil. Pobral je lepo rezljan, ukrivljen košček svetle kovine.

»Ali je zlat? Odtrgan je. Zdi se mi, da je kos noge kakšne lepe skrinjice.«

»Tauro! Če je tukaj zakopan zaklad!«

Mladec se je molče ozrl po obokani celici. Prijel je plamenico in posvetil v odvodni kanal, po običaju Rimljanov umetno zidan in obokan tako visoko, da bi človek sklonjen hodil po njem.

Tauro je zmajal z glavo.

»Povsod kamen. V kamenje pa se zaklad ne zakoplje.«

Mela je odložila torbo na kamenita tla in stopila k steni. Poizkušala je omajati kamenje v njej. Ni se ji posrečilo.

»Hehe! Beži no! Kako boš s svojimi nežnimi ročicami omajala velike kvadre!« se ji je brat zaničljivo posmehnil.

Vendar — sestrina misel ga je vžgala. Potegnil je velik lovski nož iz nožnice in potrkal z ročajem po steni, po kamenitih kockah ... v prvi vrsti ...

Vedno isti kovinski glas.

Zdajci je udaril vrsto više po prvem, drugem, tretjem kamenu — dih mu je zastal —

Ali — ali ni glas močnejši — bolj votel?

Potrkal je še enkrat po tretjem kamenu.

»Glas je drugačen,« je zašepetala Mela.

Tauro je prikimal in ji izročil plamenico. Zasadil je rezilo med kamenje; drobna plast peska se je posipala iz špranje na tla. Naposled je spravil nož in se z močnima rokama lotil kamena — a toliko da ni s kamenom vred padel vznak: kamen je bil lahek, bil je le nekaj prstov široka plošča.

Temna odprtina je zazijala v zidu. Tauro je položil ploščo na tla, stopil na njo in s tresočo se roko segel v lino. Zadel je ob nekaj mehkega: blago!

Privlekel je velik kos preperele vrečevine iz luknje.

Molče jo je pokazal sestri. Vsa bleda od pričakovanja je Mela strmelala v brata.

Fant je drugič segel v lino. Ko je privlekel roko iz nje, se je Mela izvil tresoč vzdih: Tauro je držal v roki težko skrinjico, okovano s svetlimi pozlačenimi okovi.

Molče, z žarečim pogledom jo je postavil na tla.

Zopet je segel v lino. Zazvenelo je v njej. Privlekel je vun pest svetlih zlatnikov.

»Vreča se je raztrgala,« je dejal in vtaknil zlatnike v torbo, ki si jo je obesil preko ramena.

In zopet je segel v lino. Roka mu je trepetala od globokega razburjenja.

Zlato! Zaklad! Bogastvo!

Po čemer je hrepenel njegov oče in ded, o čemer je sanjal rod za rod — tu je bilo v njegovih rokah! Obeta se mu življenje, polno razkošja, njemu

in njegovi rodbini, življenje, kakršno se spodobi potomcem bogataša in zapovednika nekdanje emonske legije...

Še in še je segal v lino in deval polne pesti zlatnikov v torbo.

»Poglejva, kaj je v skrinjici!« je Mela prekinila njegovo delo.

Tauro je prijel skrinjico, jo ogledal in otipal od vseh strani, pritisnil na vzmet in — skrinjica se je odprla.

Iz skrinjice se je bleščal bogat zlat lišp z obilico dragih kamenov. Tauro je prijel prekrasen diadem z velikimi, motno se blestečimi biseri. Potisnil je lepi nakit na sestrine temne kodre.

Zdajci pa se je stresel in bledega obraza je zastrmel v sestro —

In Mela je omahnila roka s plamenico —

Po celici so zavalovili oddaljeni glasovi, nekakšno divje vpitje, pomešano s tujim, neznanim petjem.

Hrup je naglo naraščal. Zdelo se je, da prihaja skozi zemljo grmenje kakor topot tisočev in tisočev konjskih kopit...

Tauro se je prvi osvestil. Postavil je skrinjico v lino, skočil po stopnicah in previdno pomolel glavo izza razbitih železnih vrat —

Omahnil je in zastokal:

»Sloveni!«

Po vsej dolini naokrog se je razgrinjala silna množica ljudstva, kakršnega Tauro ni videl še nikdar, a čul je o njih že premnogokrat.

Srce mu je zastajalo v grozi. Priprl je železna vrata in se splazil naglo zopet navzdol.

»Sloveni!« je hripavo kriknil prestrašenemu dekletu.

Brž je sunil skrinjico v globino line, zaprl odprtino s ploščo, pograbil nekoliko blata pod steno in v naglici zamazal špranje.

Nato je prijel plamenico.

»Na vrh se ne smeva vrniti. Videli bi naju. Tu ne smeva ostati — morda bodo iskali vode kakor midva. Beživa tod!«

Sklonil se je in stekel po nizkem kanalu. Mela za njim. Dve pošastno veliki ukrivljeni senci sta jima migljali za petami. Šklepetanje njunih sandal je odmevalo pod oboki.

Naposled sta se ustavila za velikim ovinkom pred kupom zrušenega kamenja, ki jima je zapiralo pot. Nad kupom se je slabotno svetila večja odprtina.

»Pod Emono sva,« je sodil mladeč in ugasnil plamenico.

Bila sta v temi. Le luknja vrh kupa se je od daleč svetila.

»Tu počakava do noči. V temi se poizkusiva rešiti.«

»Če naju ujamejo, naju ubijejo!« je zaihtelo dekle.

Fant ni odgovoril. A solze strahu so tudi njemu zalile oči. V temi jih je skrivaj obrisal z roko.

Proti večeru, ko se Mela in Tauro še vedno nista vrnila in je Rufelij s seljaki zaman preiskal vso goro, je prišel Celij v Rufelijevo koč. Dolgo sta se moža posvetovala. Naposled sta upregla vola v prazen, pokrit voz in naložila nanj vsakovrstnih divjih koč, ki so jih seljaki znosili iz vseh koč. Na vrh sta privezala še vso Celijevo zalogo sandal, ki jih je bil zjutraj namenil za prodajo v nesrečni, zdaj že porušeni Celei.

Ko je Celij naposled odrinil z vozom v noč, pa je Aroma Kornelija pogrešila svojega sina. Zaman ga je klicala in iskala, zaman povpraševala po kočah.

Rodana ni bilo nikjer.

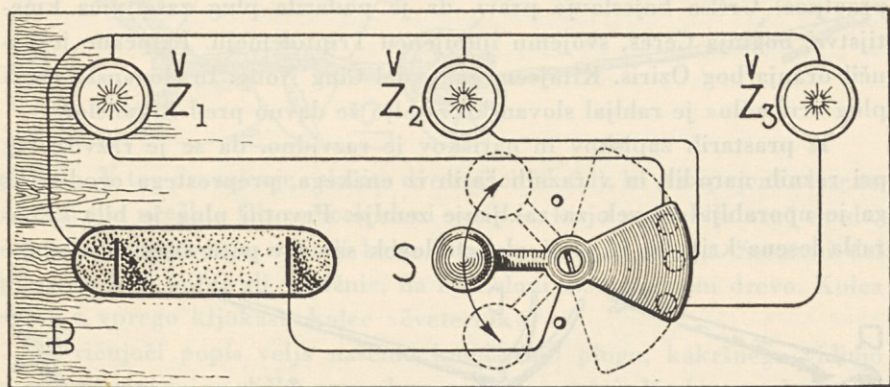
(Dalje prihodnjič.)

KAJ LAHKO NAPRAVIŠ Z ŽEPNO BATERIJO.

Morda si doslej mislil, da si z žepno baterijo lahko samo svetiš! Toda pomisli, da daje žepna baterija elektriko, in da z elektriko lahko počenjamo najčudovitejše stvari; razsvetljava je samo ena od teh. Škoda le, da se žepna baterija pri porabi razmeroma hitro izčrpa; a njen tok ima to veliko prednost pred tokom iz omrežja, da je istosmeren, dočim je oni menjalen (t. j. šviga sem in tja).

Razsvetljava.

Ker ti je razsvetljava z žepno baterijo že znana, začnimo kar z njo. Lahko si sestaviš pripravo, ki ti pokaže, kako delujejo navadna in kako sestavljena stikala pri električni razsvetljavi. Na desko si montiraš približno na način, naznačen na sliki: baterijo (b), tri žepne žarnice (ž) in stikalno napravo (s).

Baterijo pritrdiš na desko s pomočjo dveh vzporednih pločevinskih trakov v primerni razdalji, tako da baterijo kratkomalo vtakneš med njiju. Za žarnice moraš na desko pritrditi matice, ki v nje priviješ žarnice. Vrteči se del pri stikalu (v obliki črke T) sestoji iz 3 kovinskih (najbolje medenih) trakov, ki segajo do 3 medenih glavic. Ti deli so med seboj spojeni z žico, kakor kaže slika. Pri vsaki žarnici je po en konec žice spojen z matico, konec druge pa sega na dno matice, a mora biti izoliran proti njej. Od žarnic vodijo žice h glavicam pri stikalu; od baterije vodi ena žica k osi vrtečega se stikalovega dela.

Če stikalo vrtiš, izmenoma zažarevajo in ugašajo žarnice; v enem slučaju žaré vse tri žarnice, sicer pa lahko ena ali po dve. Jako lepo je, če oviješ žarnice s tankim barvastim papirjem in vrtiš stikalo v temi. Upoštevaj, da so žepne baterije napravljene za eno samo žepno žarnico; če mora baterija žareti 2 ali več takih žarnic ob enem, se zelo hitro izčrpa. Zato jih vedno puščaj žareti le za nekaj sekund.

Pripravo, ki sem jo opisal, lahko spremeniš. Ni treba ravno 3 žarnic in 3-delnega stikala. Lahko montiraš 2 ali 4 žarnice, ob enem pa stikalo temu primerno spremeniš.

NEKAJ O PLUGU

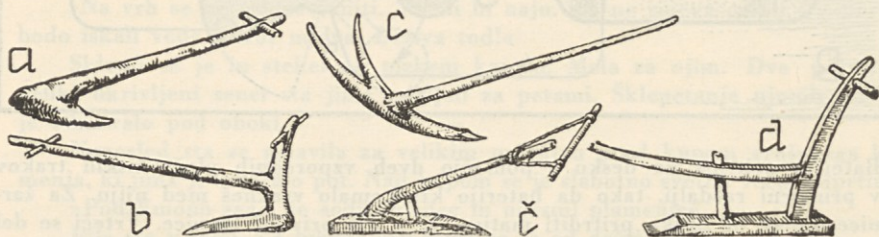
Njiva je razorana in v črnico so vrezane brazde. Tesno se naslanjajo druga ob drugo. Sejalec gre preko razorov. Plug pa počiva ves svetel in zre na novo oplojeno majko grudo.

Kdo izmed vas je že razmišljal o veliki kulturni nalogi, ki jo iz jeseni v jesen vrši plug? Vem, da vas je mnogo, ki niti niste s pridom in pametjo opazovali orača. Vsakdanji kruh poznate, njega očeta pa ne vsi.

Gotovo je bil velik dobrotnik človeštvu oni davni prednamec, ki je prvi privezal kamen v rogovilo in ustvaril prvo kladivo. A kdo je bil On, ki je podaril trpečemu človeku plug in ublažil besedo iz raja: trnje in osat ti bo rodila!

Nobena povestnica nam ne pove, kje je nastal plug in kdo je njega izumitelj. Uporaba pluga je pri vseh kulturnih narodih prastara in sega v davne nedogledne in nedosežne davnine. O plugu bajajo prastare pravljice. Grško bajeslovje pravi, da je podarila plug zaščitnica kmetijstva, boginja Ceres, svojemu ljubljencu Triptolemeju. Egipčane je naučil oranja bog Oziris. Kitajcem ga je dal Čing Nong. In slovanski češki plug »ruhadlo« je rahljal slovansko zemljo že davno pred Premislom.

Iz prastarih zapiskov in nariskov je razvidno, da se je razvil plug pri raznih narodih in v raznih časih iz enakega, preprostega orodja, ki ga je uporabljal človek za rahljanje zemlje. Prvotni plug je bila samorasla lesena krivača, ki jo je vlekel človek sam »v potu svojega obraza«

in z njo za silo razpraskal skrajnjo zgornjo plast zemlje (sl. 1a). Grški plug je imel že ročico za drvarjenje (sl. 1b). Takisto vidimo na egipčanskih reliefih plug z dvema ročicama (sl. 1c) in z vprego. Modernejšo obliko imata arabski in severnoevropski plug (sl. 4č in 4d).

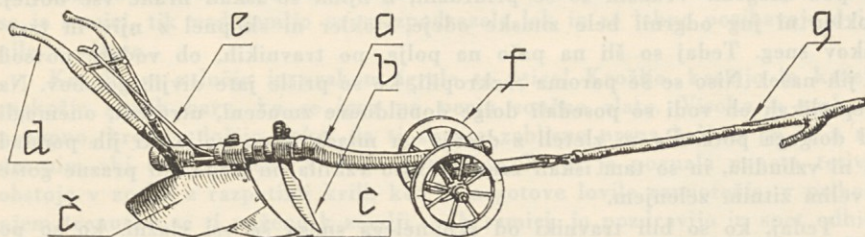
Vsi navedeni predhodniki današnjih plugov so zemljo edino le razrili na površju, ne da bi je tudi obrnili, kar je potrebno zato, da pridejo zgornje, izčrpane plasti v globino, spodnje, spočite pa na površje.

Omenjeno nalogo rahljanja in obračanja vrši naš moderni plug. A tudi njega oblike segajo že daleč v preteklost.

Današnji plug ima leseno ali železno hrbtenico »drevo« (sl. 2a), ki so na njem pritrjeni ostali deli pluga. Že samo to slovensko ime jasno izpričuje, da se je tudi naš plug razvil iz lesene krivače. Ko so bili mnogi

evropski narodi še na nižji kulturni stopnji lovcev, je že naš slovanski praded z drevesom oral zemljo in sejal in žel.

Prilčno v sredi drevesa je poševno navzdol usmerjeno, nožu slično »črtalo« (sl. 2b), ki zarezuje zemljo v navpični smeri. Vodoravno izpodrezavanje brazde oskrbuje takisto jekleni »lemež« (sl. 2c), ki brazdo že tudi deloma dvigne. Na levi strani je lemež podaljšan v vodoravno, ravnilo slično »polzo«, ki drči ob navpičnem urezu in da plugu premo smer. Zelo važno delo obračanja brazde opravlja železna »deska« (sl. 2č), ki je bolj ali manj vijakasto zavita. Tudi deska nam pove, da je bil plug nekoč lesen. Kot šolarček sem pred mnogimi leti v dolenjskih hribih še naletel na plug, ki je imel sicer železno črtalo in lemež, a leseno desko. Orač mora med oranjem vedno naravnnavati plug, da obdrži smer in pravo

globino. V to »drvarjenje« služita dve ročici (sl. 2d), ki sta spojeni z leseno ali železno prečko. Ob ročicah sloni »otika«, ki jo uporablja orač za slučajno odstranjevanje zeli ali kake druge ovire pri oranju. Sestavni del pluga so tudi kolca ali »plužni«, na njih sloni med oranjem drevo. Kolca spaja z vprego kljukasti kolec »čveternik«.

Pričujoči popis velja našemu kmečkemu plugu, kakršnega vidimo z malenkostnimi različki povsod po naši domovini. Moderna tehnika je pa izpopolnila tudi obdelovanje zemlje. Velika posestva obdelujejo s posebnimi plugi, ki so prirejeni za različno obdelovanje, ogrebanje, izkopavanje sadežev i. t. d. Na takih posestvih, posebno na ogromnih ameriških in ruskih farmah bi tudi z velikim številom enostavnih plugov le prepočasi zorali nedogledna polja. Za tako obdelovanje že mnogo let uporabljajo sestavljene pluge, ki režejo ob enem 20 in več brazd. Umljivo je, da potrebuje tak veleplug ogromne sile, ki je ne more nuditi vprežna živina. Še pred nedavnim časom so vlekle take pluge parne lokomobile. Danes je to delo prevzel motor, ki je razbremenil sicer mnogo oračev, a jih je tudi ostavil na cesti brez dela.

JOŽA HERFORT:

PUSTA VABI.

Vrbe so pokojno, zasanjano čepele ob vodi. Jasno in čisto nebo je odsevalo v vsej svoji bistrini. Zdaj, zdaj se je veter lahko poigral z valovi, sicer pa je gladina samevala. Tam na starih vrbah so premišljevale mačice, če je že čas, da bi splezale in pokazale svetu in soncu svoje srebrne kožuške. Med

listjem in šavjem so ob bregu že smelo kukale prve pomladne rože. Zvončki so že kimali s svojimi belimi glavicami v jugu, ki jih je poljubljal s toplim dihom pomladi.

Po nebu so jadrali večni popotniki. Krila ptic so rezala južni zrak. Neizproсна pesem domovine, neodoljiv klic jih je vabil nazaj na stara selišča. Niso vprašale niti zvitorepi marec niti lune, ki se je v srebrnem svitu smehljala v mlačnih nočeh s čistega neba. Dvignile so se z južnih poljan, vzele so stare smeri, one večno preračunjene, večno izmerjene — proti domovini so šle. Samo mačeha jim je bila Afrika, v izobilju jim je nudila hrane, ni jim nudila prostora za zibko dece. Napotila jih je daleč, v hladnejšo domovino: »Tam si bila vzgojena, tja pojdi vzgojit svoj rod!«

Redke pastirčike so prišle obiskat modre Nilove valove. Samo pozdravit so jih prišle, pa se urno vrnile. Za njimi so se dvignile nepregledne jate škorcev; toda vrnili so se prezgodaj. Domovina, domači logi in livade so bile še pod snegom. Vranam so se pridružili, z njimi so iskali hrane vse dotlej, dokler ni jug odgrnil bele zimske odeje, dokler ni skopnel z njiv in travnikov sneg. Tedaj so šli na pašo na polja, po travnikih, ob vodah; povsod si jih našel. Niso se še paroma razkropili, ko so prišle jate divjih golobov. Na trepetlikah ob vodi so posedali dolge dopoldneve zmučeni, utrujeni, onemogli od dolgega pota. Pa so zleteli z drevja na mlada žitna polja, ki jih pomlad še ni vzbudila, in so tam iskali zrna, ki niso vzknila, in si polnili prazne golše z velim žitnim zelenjem.

Tedaj, ko so bili travniki od skopnelega snega še vsi vlažni, ko so po močvirnih travnikih stale velike mlakuže, ko so bila pota razmočena od pomladnega dežja, so prišli z juga prvi pravi poslanci mlade Vesne. Kot grlice so bili veliki, na visokih, rdečerjavih nogah so bili, temnozeleni po hrbtu in prsih, snežnobeli po trebuhu. Rdeč podrepek in lepa zavita perjanica sta izdajala pribe. Nemirno so tekale ob vodah in ob mlakah. Ko so jih prinesla lahka krila, tedaj so vse izmučene posedale ob vodah, niso se klicale z glasnim »ki evit, ki evit«. Ko so se pa spočile, tedaj so čebljale med seboj, tekale in lahko igraje iskale hrane: izvlekle so zgodnjega deževnika, bubo ali črva, pobirale semenje in redilne bilke.

Ko je suščevo sonce dobilo moč, ko so pričeli kipeti v vejah mladi soki, tedaj so vzeli poslanci pomladi od naših livad in močvirij slovo, pa šli oznanjat prihod Vesne drugam.

Ravnina, ravnina. Samotni oblaki jadrajo preko večnega neba. Sivozelenomodra Donava hiti zdaj v nemem, zdaj v glasnem veličastvu proti morju. Po njenih vodah hite parniki, na njenih bregovih gnezdi nebroj močvirnic. Stranske struge, ločje, grmovje in vsa goščava je polna ptic. Tudi na ravnine ob Donavi je zašel Slovec. Tam je živel v pustih brezmejnih ravninah in je sanjal, sanjal o gorah in o zelenečih, šumečih logih. Sredi samote in hrepenenja po gorah pa so ga pozdravili zelenočrni poslanci pomladi; razveselil se jih je, kot se otrok razveseli poljuba materinega. Obrnil se je proti njim, pa jih

gledal, gledal, opazoval. Pribe so prišle na obsežne podonavske planjave, ki se raztezajo daleč preko mej. Kjer vabi pusta pastirja, kjer pozdravlja Donava s svojim šumenjem prebivalce nižin, tam je domovina prib.

Jutro v ravninah. Kako se stoži človeku po gorah v takem jutru, ko prične nočno nebo bledeti, ko se iz sivine rodi škrlatno jutro. Tedaj pozdravijo samotarja ob Donavi vivki s svojim ljubkim »ki evit, ki evit«. V zgodnjih jutranjih urah, v mladih žarkih sonca so se pričeli svatovski poleti prib, pa se končali s poslednjimi utripi luči, ko je dan umiral nekje daleč, daleč za neskončno ravnino.

Nad livadami, poraslimi z redko travo, so svatovale pribe. Ko je sinje modro nebo žarelo v razkošju luči, je poletela priba z velikimi krili v lahnem zaletu pod meglice. Urno kot pšica je šinila v daljavo, pa se igraje obrnila s široko razprtimi krili. Proti soncu se je obrnila, da se ji je zablisnil kovinsko zeleni hrbet, pa spet v trenutku postal temen, zasenčen. Glasno je zaklicala in pokazala belo spodnjo stran. Spet se je v loku približala zemlji, približala se je samici, tik nad zemljo urno izpodrezala lok in se lahno pozibavaje dvignila v višavo.

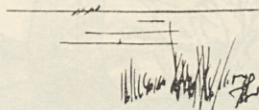
Kot bi se z lučjo in zrakom igrale te ptice! Krožijo, krožijo in kažejo razkošje svojih barv, ko se igra po perju sončno zlato. Visoko v zrak se povzpno, krožijo, ločijo, tako, da ti za hip zablisne prsna belina, pa se z radostnim »ki evit« poženo v daljo kot pšica, ki jo je pognala napeta tetiva, obstoje v zraku z razpetimi krili, kot bi negotove lovile ravnotežje, v prihodnjem trenutku se ti poženo k zemlji — k samici, jo pozdravijo in spet odhite pod sinje nebo. V jutru in pod večer se glasé, samice vabijo, kličejo jih. Njihov »ki evit« je tedaj nežen, vabeč, v zraku ob svatovskem poletu pa radostno razigran, poln veselja in — sreče. Zares sreče!

Sonce se je dvignilo iznad prostrane nižine. Samček je pričel dvoriti samici, tekal okoli nje, perjanico je visoko, ponosno dvignil, obračal se je proti soncu, da se je bleščalo kovinsko zeleno perje na hrbtu. Samica ga je razumela, pripravljati se je pričela za gnezdo. Možek pa je zajadral v zrak, radovaje se pomladne sreče. Svatovski let!

Kjer je revno bilje nudilo količkaj ugoden zaklon, tam si je napravila samica plitvo jamico in znesla štiri olivnozeleno, rjavopikasta jajčeca. 24—26 dni je ležala trdno na gnezdu, če moremo imenovati plitvo jamico gnezdo. Samec jo je vedno vedril s svojim živahnim klicanjem in letanjem. Tudi kasneje, ko je svatovščina že minula, je še vedno pohitel na lahnih perotih pod nebo. Kot njegov drug škrjanec je pod oblaki rajal pa nazaj na zemljo k dečji zibki padal — vedril je moreče skrbi samice — skrbi za bodoči rod.

*

Nad ravnino je ležala prosojna meglena tančica. V daljavi so bile raztresene črede, pastirji so se opirali na palice in tiho zrl v daljo. Daleč nekje je igral eden od njih na piščal. Poslušali so ga. Piščal je v njih zbudila neznana hrepenenja, neznane, komaj slutene želje.

Še enemu je zbudila piščal želje ob robu mlakuže. Kjer je bil dom mladih prib, je ležal v redki, opaljeni travi sin gorá in opazoval ponosnega perjaničastega samca. Pozabil je na pribe; zakaj tam daleč je igral pastir na piščal. Prav tako zveni piščal doma, prav tako piskajo pastirji spomladi na vrbove piščalke tam daleč pod velikimi gorami.

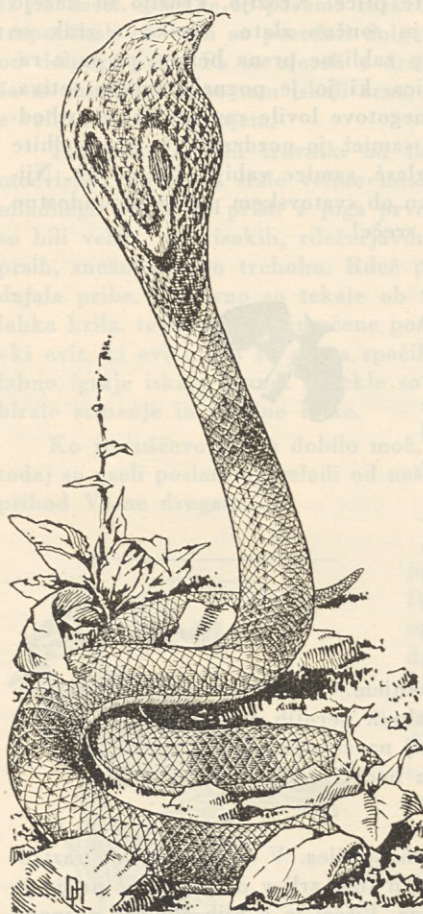
Vstal je, pastirjem se je približal, ko se je nenadoma jezno, togotno in obupano obenem oglasila priba, pa se s širokimi krili skoro zadela v njegovo glavo. Začudeno je pogledal. Ko pa je samček spet sedel na tla in potožil z glasnim: Vit, kievit, tivi, vi, vi..., je videl, da stoji pri gnezdu. Samica se ni dvignila pred njim, le samček jo je opozarjal na nevarnost, veleval ji je, naj se dvigne. Pustil je gorjanec pribe in šel dalje. Tedaj šele je videl samček, zakaj se njegova žena ni umaknila pred sovražnikom: izpod belih prsi ji je pogledal prvi mladič — izlegel se je mladi rod...

A. O.

NEVARNI UJETNIKI.

(Konec.)

KRALJEVA NAOČARKA.

Ko sem se mudil v Johuru, je prinesel star Malajec daleč iz notranjosti kraljevo naočarko (kobro). Imel jo je v malem zaboji, ki je strašno smrdel; bila sta namreč na potu nekaj tednov. To je sploh najnevarnejša kača; njen strup usmrti človeka v nekaj minutah. Ta naočarka je bila največja, kar sem jih kdaj videl. Čisto rad sem jo možu odkupil. Dal sem napraviti močen zaboj, na pokrovu z močno stekleno ploščo, ki se da premikati med dvema žleboma; to so bila vrata za zaboj. Ko je bil ta zaboj gotov, sem poklical dva kitajska in dva malajska dečka, da mi pomagajo »preseliti« naočarko. Kitajskima dečkoma sem naročil, da prineseta stari zaboj s kobro v skladišče, kjer sem pri novem zaboji čakal jaz z malajskima dečkoma. Po nesreči pa je Kitajčkoma padel zaboj med nošnjo na tla in se razbil; v prihodnjem trenutku je bila naočarka zunaj. Dečka sta jo ubrala, da so ju pete komaj dohajale, in še eden od Malajčkov za njima; drugi Malajček je pa splezal na vrh nekega visokega kupa zabojev urno kakor opica. V prihodnjem trenutku si stojita z naočarko sama nasproti, ona z visoko dvignjeno glavo. Misli mi švigajo kakor blisk skozi glavo. Če še jaz zbežim, popade naočarka ljudi v bližini; tega pa si ne morem naložiti na vest. Da bi jo ubil? Škoda bi je bilo. Skušal jo

bom ujeti! Tvegal bom! Urno slečem suknjo in jo pomolim, držeč jo z obema rokama, daleč pred sebe proti kači. V prihodnjem trenutku čutim udarec na suknjo; kača jo je »pičila«. V tem trenutku se vržem na kačo, tako da bi njeno glavo dobil pod suknjo. Imam jo! Kača silno otepa z repom, a to me ne moti mnogo. Naočarka je zdaj zopet v moji oblasti. Začnem klicati moje štiri pomagače. Prvi je prišel en Kitajček. Rečem mu, naj seže z roko pod moje prsi in naj podrine suknjo pod kačo. Malo se je obotavljal, pa je končno to nalogo vendar čisto v redu izvršil. Ko sva končno naočarkino glavo dobro ovila s suknjo, so prišli bliže tudi še ostali trije dečki. Prinesli so novi zaboj; potisnil sem kačino glavo skozi odprtino vanj in nato ni bilo več težko, stlačiti še ostali del kače v zaboj. Ko smo nato zapahnili vrata, si lahko mislite, da smo si pošteno oddahnili.

ČRNA PLJUVAJOČA NAOČARKA.

Ta kača pika kakor ostale vrste naočark, razven tega pa še zna dobro usmerjeno brizgati strupen sok. V Singapuru sem imel dve taki kači pripravljene za transport. Bili sta v zaboju, ki je imel pokrov iz žične mreže. Opazil sem, da so moji ljudje pozabili dati v zaboj posodo z vodo. Vzamem vrečo iz debelega platina in jo položim na žično mrežo. Odkrijem jo nato v enem kotu, kjer začnem rezati žico s kleščami; skozi to odprtino sem hotel spustiti v zaboj posodo z vodo. Odprtina je bila majhna, vendar je zadostovala eni izmed naočark, da brizgne svoj strupeni sok skozi njo meni naravnost v oči. Zaskalelo me je, kakor bi imel v očeh najostrejši očet; videl nisem sploh nič. Nastalo odprtino v mreži je bilo treba zamašiti, da kači ne uideata. Z eno roko tiščim vrečo na odprtino, z drugo pa tipam krog zaboja. K sreči najdem precej težko desko, ki je odprtino čisto varno pokrila. Nato se pa odpravim iskat pomoči za moje oči. Končno naletim na neke ljudi in prosim, naj mi pokličejo zdravnika. Ta je kmalu prišel; izmil mi je oči in dal hladno obvezo. Ponoči so me oči še močno skelele, a tekom naslednjega dne sem bil že popolnoma dober. Če bi imel v očeh najmanjšo rano, bi mi ne bilo pomoči; takrat deluje brizgnjen strup kakor pri piku.

VILKO MAZI:

V PARADIŽU ŠVICARSKIH ALP.

(Konec.)

Skoro petnajst sto metrov smo nad morjem. Oster zrak veje s silnih gora, ki nas obdajajo v širokem vencu. Zapeljemo v Andermatt, prijazno letoviško mesto in izhodišče treh najpomembnejših švicarskih prelazov: Furka (2431), St. Gotthard (2112) in Oberalp (2047). Prav pod Andermattom teče tudi 15 km dolgi šentgothardski predor v dolino Ticina in veže sever in jug Evrope. Prav za prav krene cesta na St. Gotthard šele iz bližnjega Hospentala, mi pa smo vozili dalje po dolini preko majhnega selišča

Lucern s Pilatom.

Realp, odkoder se začno dvigati številne serpentine na prelaz Furka. Tu smo na znameniti razvodnici med Sredozemskim in Severnim morjem. S te strani pojijo ledeniki Reusso, z one pa Rhône. Velikanski hoteli na prelazu obratujejo samo čez poletje in tako tudi visokogorska železnica pod prelazom, zakaj redkokdaj skopni tu sneg pred kresom.

Zaviti v tople kožuhe smo ogledovali to čudovito gorsko panoramo. Okrog nas sam led in sneg. Zelo blizu so nam bili že nebotičniki Bernskih Alp. Srepol je upiral v nas svoje razorano čelo Finsterarhorn, oči teh ledenih velikánov, daleč na jugu se je bočila Monte Rosa ob gigantski piramidi Matterhorna, čisto zadaj na obzorju se je risala medla silhueta Mont Blanca. Gore, same veličastne gore, kamorkoli je seglo oko.

Rezek veter, ki je pihal od zahoda in valil proti nam težke kope oblakov, nas je prisilil, da smo kmalu nadaljevali pot v globoko kotlino proti Gletschu. Kmalu pod prelazom je zavila cesta ob mogočnem ledeniku Rhône, ki strmo pada v kotlino in vali iz svojega podnožja debele snope vode. Zelenomodre razpoke dajejo tej gigantski ledeni gmoti uprav pošastno lice. Za en frank si moreš ogledati tudi notranjost ledenika, kamor vodi precej dolg predor.

Ledenik Rhône s prelazom Furka.

Po skrajno previdni vožnji mimo mnogih prepadov smo dosegli Gletsch (1761 m), kjer je poleg postaje visokogorske železnice in poštnega urada samo še velik alpski hotel, opremljen z vso udobnostjo, kar si je more človek želeiti v tem visokem gorskem svetu. Sobe ogreva elektrika in tudi vodo v kopalnicah. Na razpolago ti je telefon, radio, krasna knjižnica in čitalnica, celo prav dober orkester te zabava pri jedi, ki ti v tem blaženem zraku že itak dobro tekne in si jo moreš izbrati tudi po najbolj razvajanem okusu. Cene pa še niti niso tako mastne v primeri z dolinskimi hoteli.

Mnogo nevarnejša je bila vožnja iz Gletscha na prelaz Grimsel (2144 m). Kakor po najbolj strmi strehi se opleta cesta preko golega skalovja in v tako ostrih ključih, da ne gre brez »žaganja«. Mimo tega se je treba na že itak ozki cesti ogibati zajetnim poštnim avtobusom na prepadno stran, večkrat prav do skrajnjega roba. Zahvalili smo Boga, da smo jo srečno prerinili do

vrha in mogli nadaljevati pot po položnejših serpentinah v dolini divje bobneče Aare, ki nas je spremljala vse do Brienškega jezera. Kmalu pa se nam je pridružil še drug, prav nič zaželen spremljevalec: huda ploha, da nismo videli od tega toliko hvaljenega jezera dosti več, nego umazano liso vode, ki je pljuskala tu pa tam na breg. Sredi najhujšega naliva smo dosegli Interlaken, to svetsko zbirališče tujcev, namenjenih v osrčje Bernskih Alp, v naročje božanske Jungfrau (4166 m).

Prijazna hotelirka nas je potolažila z zagotovitvijo, da bomo imeli po tej plohi najlepši razgled na Jungfrau, pa tudi najugodnejšo priliko, da se potegnemo tja gori z električno železnico, na najvišjo postajo v Evropi.

Prav je imela žena. Nebeško lepo jutro nas je vrglo iz mehkih postelj. Iznad temnega, še v polmrak potopljenega smrečja onkraj mesta, je kipela v vedro nebo ogromna bela piramida, vsa oblita od sonca, ki je stalo še nekje zelo daleč. Kakor od samih biserov posuti so se lesketali njeni boki, da je kar ščemelo oči od te prečiste beline. Da, to je bila Jungfrau, kakor si je lepše in veličastnejše nisem mogel misliti. Brez zajtrka (jaz se še umiti nisem utegnil) smo zdrveli z avtom v dolino Bele Lutschine (Ličine), da ujame-mo v Lauterbrunnenu vlak, ki vozi na Klein Scheidegg (2064 m). Pa smo ga res ujeli prav za rep.

V hudem vzponu smo se dvigali iz doline, opazujoč nekaj časa krasne slapove, ki padajo izpod Mürrena na nasprotni strani preko več sto metrov visokih pečin in se pršijo spotoma v najfinejše tančice. Kmalu smo se izgubili v smrečju, pa se nam je z druge strani začelo odgrinjati vse orjaško po-bočje Jungfrau. Na Klein Scheideggu je bilo treba prestopiti v drug vlak, ki je imel samo dva vagona. Pa saj je bilo še to preveč za tisti tucat ljudi, kolikor nas je bilo namenjenih na vrh. Drugi so nadaljevali vožnjo na nasprotno stran, v Grindelwald, ali pa se porazgubili kje po teh planinskih pašnikih, da se nagledajo gore od spodaj in malo ceneje kakor mi. Saj skoro verjeli ne hoste, da stane ta vožnja na vrh in nazaj na Kl. Scheidegg celega pol jurja, to je toliko, kakor od Ljubljane do Novega Sada v II. razr. brzovlaka, dasi-ravno traja komaj poldrugo uro.

Koj za postajo Eigergletscher nas je zajel poševen predor, osvetljen od mnogih žarnic. Skoro neslišno sta se pomikala vozova višje in višje, dokler se ni razlila iz stranskega rova močna dnevna luč. Dosegli smo postajo Eigerwand. Tu imamo pet minut časa, da pogledamo skozi obsežna okna na koncu rov, kako visoko smo že nad dolino. Toda za okni je tako gosta megla, da ne nudi niti bore pedi razgleda, v rovu samem pa tak pasji mraz, da se kar hitro vrnemo v voz, ki ga ogreva električna peč. Skrb, da bomo imeli nemara tudi na vrhu samo meglo, nas je minila že na prihodnji postaji Eismeer, kjer se je pokazala za oknom tako bleščeča ledena pokrajina, da brez snežnih naočnikov ni bilo mogoče nikamor pogledati. Zares, pravo ledeno morje je ležalo pred nami in pljusalo s svojim smaragdним bleskom daleč v nedogled.

Zelo strm je bil zadnji del predora pod Mönchom (4105). Siloma je grabil stroj v zobate tračnice, da smo se prerili skozi ta najvišji rov na kontinentu. Še majhen dvig z liftom in nekaj stopnic, pa so se nam odprla vrata iz tega skalnatega labirinta v svet neskončnih gorskih lepot. Da, to je bil pravi paradiz Alp, kakor ga ne dopove nobena beseda in nobena podoba. Svet gigantov, ki so okameneli v sivih pradavninah in čakali milijone let, da si je drobno človeško bitje, hrepeneče po spoznanju zadnje resnice, utrlo tako genialno pot v njihovo belo kraljestvo. Ne zato, da proslavi nad njimi zmago

svojega duha, ampak da se v njihovem čestitljivem naročju približa veličanstvu Praduha, ki vodi in ravna usodo vsega snovanja skozi vse vekovje.

Vrh Jungfrau stoji pred nami v majestetični pozi. Črne lise granitnih sten, ki se tu pa tam razkrivajo izpod zasneženega pobočja, ji dajejo videz, da je odeta v najdragocenejše hermelinovo krzno, kraljica velikanov, ki bo gospodovala v teh belih dvorih na vse veke. Morda pa samo pralepa kraljična, ki so jo zatekli ti košati snubci na vrhuncu Zemlje in zapadli sami v njeno nerazrešno usodo. Nikamor več jih ne premakne čas...

Tako toplo sije sonce, da so nam še suknjiči odveč. Segamo po mehke, svežem snegu, da si ohladimo kri, ki nekam čudno pritiska na žile in sili v obraz. Tudi v nogah čutimo nenavadno utrujenost, ko se skušamo povzpeti malo više po snežišču. Kmalu nam postane jasno, da so to neprilike višinskega zraka, ki ga pač nismo vajeni. So pa že drugačni tiči tisti smučarji, ki jih vidimo brzeti spodaj po prostranem Aletsch-ledeniku. Kakor lastovice švigajo preko teh ledenih poljan in uživajo lepoto zime sredi poletja.

Pa ta razgled, ki se nam nudi v neskončne dalje! Kdo bi ga mogel opisati, kdo prešteti trume gora, ki se nizajo v tolikih vrstah po tem velekgrogu obzorja! Proti jugu silna panorama italijanskih Alp, daleč za njimi lahna črta morja. Za očakom Mt. Blancom še nešteti vršaci francoskih Alp. Više gori se polagoma razhajajo ti skladi v enolično ravan. Tam je že Nemčija. Pa še tja na vzhod bi radi pogledali, prav tja do našega očaka Triglava. Žal, da nam ga zakriva tisoč drugih in višjih vrhov.

Mnogo prekmalu je minil čas, ko je bilo treba misliti na povratek. Tudi želodec se je že oglašal. Saj bi bilo tudi škoda, če bi si vsaj ne ogledali najvišjega hotela v Evropi, ki skrbi za telesni blagor obiskovalcev tega alpskega raja. Seveda kuhajo in kurijo tudi tu samo z elektriko. Prostrana jedilnica te v ničemer ne spominja, da si tako visoko pod nebom: parket, bogati lestenci, beli prti po mizah, natakariji v fraku, jedilni list z najpestrejšo izbiro kuhinjskih dobrot. Samo za cene nikar ne vprašujte! Kdor si more privoščiti tu gori daljši oddih, so mu na razpolago mehke postelje, kopalnica, sploh vsa udobnost, ki jo nudi katerikoli dolinski hotel. Tudi pošta te doseže tu redno vsak dan, telefoniraš lahko na vse strani, brivca imaš zmerom pri roki in če ti še tega ni dovolj, si za spremembo lahko privoščiš prav originalno vožnjo s sanmi po ledeniku, kamor te potegne trop lepih bernhardinskih psov. Seveda pa se kmalu »oddahne« tudi še tako poln mošnjiček in potem ne kaže drugega, nego poiskati lift in postajo, zakaj na kredo ne dajo tam gori niti zobotrebca.

Upanje, da se bomo s Kl. Scheidegga še enkrat nagledali teh belih vrhov, nam je prekrizal dež, ki se je bil vzel bogve odkod. Umazana, pusta gmota se je valila okrog nas zopet vso pot do Interlakna. Zagrinjalo je padlo. Nič zato! Padlo je samo pred telesne oči. V duhu je še zmerom razgrnjena pred mano božanska krasota tega paradiza švicarskih Alp. Zastori spomina ne padajo tako naglo, Bogu hvala, da ne!

JANKO TROŠT:

LUTKOVNI ODER.

Prijatelji! Slišali ali čitali ste že najbrž o lutkah. Morda je kdo od vas celo že videl lutkovno igro, kjer je uganjal in zbijal šale burkež Gašper, da ste se od srca smejali njegovi neugnanosti, zvitosti in prekanjenosti. Ali se

vam ni zdela vsa stvar tako lahka in preprosta, da vam je morda zrasla v srečo želja, da bi si sami napravili neugnanca Gašperja in vse njegove pomagalice: kralja, viteza, začarano kraljično, tolovaja Mataja, pa zmaja in medveda, da bi si naslikali začarani gozd, mogočno vitežko dvorano ter še sto in sto drugih zanimivih stvari, ki jih lahko vidite na takem odru. Morda ste pa že poizkusili izdelati lutko, pa vam ni uspelo, ker niste imeli nikogar, ki bi vam znal kaj pokazati in popraviti. Opustili ste lepo misel, da bi pokazali komurkoli svojo spretnost, ki bi pričala o vaši iznajdljivosti. O, saj vem, da bi si napravili doma svoje lastno lutkovno gledališče, kjer bi igrali s svojimi sovrstniki lutkovne igrice.

Prijatelji mladi, kar z menoj v delavnico! Tam bomo izdelali vse potrebne lutke. Opremili jih bomo, kakor jim gre po dostojanstvu. Pa ne samo to! Napravili bomo pravi pravcati oder z vsemi kulisami in še marsikaj drugega.

Zakaj me gledate tako nezaupljivo? Ker nimate denarja! Bežite, bežite! Tudi jaz nisem stric iz Amerike, da bi imel koš dolarjev za take reči. Imam pa zvrhan klobuk korajže in volje do dela; samo to dvojce lahko dobite od mene. Zato se kar nič ne bojte. Pri vsem našem delu bomo kar najbolj varčni. Seveda, brez vsega tudi ne pojde — ni mogoče. Toda teh par dolarjev, ki jih bomo rabili za najnujnejšo potrebo, bomo morda dobili od strica Matica ali od tete Marjete, če jima bomo lepo voščili za god. Iznajdljivi bomo pa varčni in oprezní, če hočemo postati gledališki ravnatelji lutkovnega gledališča. To ni vendar kar takole!

Vidim, da zopet majete z glavo, češ, saj nimam niti potrebnega orodja, kaj šele delavnice. Le potrpite in bodite potolaženi! Rabili bomo samo nož, ki ga najbrž že imate, doma imate kladivo in klešče pa žago in morda tudi manjši sveder. Če morete dobiti še kje kos brusnega kamna in pa staro pilo — ste tako za prvo silo z orodjem opremljeni. Sami si še izgotovite bodilo: na lesen ročaj nasadite kakih 5—6 cm dolg tanjši žebelj. Žebelj opilite na živ rob v ostro konico. Sedaj pa si poiščimo v hiši, v podstrešju, v kleti ali dvrarnici primeren prostor, da bomo lahko nemoteno dovrševali naš načrt, ki bo presenetil staro in mlado. Precej bo dela, skrbi in tuhtanja, predno bomo z vsem gotovi. Treba bo nekaj vztrajnosti, iznajdljivosti in pa seveda tudi pridnosti. Precej prostega časa bo šlo, kar pa nič ne dé, saj se človek ob resničnem delu vedno uči.

Kar začnimo takoj z nabiranjem potrebnega gradiva, in sicer les za lutke in ogrodje odra. Les za lutke naj bo po možnosti mehak: lipa, breza, jelša, topol, trepetlika, divji in pravi kostanj itd. Za oder pa bomo rabili stare zaboje, daljše in krajše deske in podobno. Rabili bomo žgano in jekleno žico od 1—2 mm debeline, kose stare lepenke, četudi je morda že zamazana, in raznih žebeljev od 1½ cm—6 cm dolžine. Za obleko in opremo lutk pa zbirajmo vsakovrstnih ostankov ali odrezkov tenkega in lahkega blaga. Prav dobro bomo uporabili stare kravate, blago starih dežnikov ali sončnikov, stare podloge ženskih oblek in podobno; torej same take stvari, ki jih povsod kaj radi utrpijo, če poprosimo zanje. Zaenkrat ne rabimo še nobenega denarja in lahko pričnemo z delom. Oglejmo si najprej: ustroj lutke.

Namen lutke je, da oponaša razne gibe ljudi in živali. Zato mora biti zgrajena tako, da moremo s primernimi dvigi in sukanjem vodilnih niti ponarediti zahtevane gibe. Ti gibi ne morejo biti povsem točni in elastični kakor pri živem bitju, ker je končno še tako zamotano sestavljen lutkin ustroj.

le slaba ponaredba. Vendar daje ravno ta grotesknost gibov življenju lutk svoj poseben značaj, kar lahko še bolj poudari različnost dobrih in slabih lastnosti oseb, ki nastopajo v lutkovni igri. O tem bomo še govorili pozneje, ko bomo že imeli oder in lutke.

Izberimo si lažji, n. pr. češki model lutke, ki ima le pet vodilnih niti. Lutkino ogrodje je sestavljeno iz teh delov: trup, roke s pregiboma v rami in komolcu ter noge s pregiboma v boku in kolenu. Lutko nosi tanka jeklena žica. Dolžina se ravna po višini odra, in sicer tako, da sega lutka vštevši žico do roba pregrade, kamor igralec naslanja roke. Žica je pritrjena v izdolbini vrhu trupa, in sicer na zanki, da se lahko suče na levo in desno, ter gre skozi vrat in glavo. Skozi glavo mora tesno, sicer se prosto vrti in je ne moremo imeti v oblasti. Žica konča na drugem koncu v kljuko, kakor je razvidno na sliki. Pred kljuko se vrti lesena prečka, na kateri sta privezani vodilni niti za noge. Niti pa morata biti primerno napeti, da s premikanjem prečke lutka hodi.

Glava se suče na levo in desno ter naprej in nazaj s pomočjo zadnje ali hrbtne niti.

Trup je iz enega samega kosa in ni gibljiv. Saj ga lahko poljubno sučemo s pomočjo jeklene žice, ki nosi lutko.

Roke sestojijo iz dveh delov: nadlehti in podlehti z roko. Nadlehtje se suče v rami, podlehtje pa v komolcu prosto na vse strani. Vodilna nit je privezana na desnici za palec, na levici pa koncem kazalca in sredinca, to pa radi tega, da se roka od zapestja navzdol ne more sukati tudi narobe. Pri tej vezavi bi bil možen nenaraven gib roke, in sicer v komolcu nazaj, čemer se pa izognemo s tem, da vodimo roko vedno naprej. Noge se pregibljejo v boku in kolenu. V bokih ne smete nogi nazaj, kar preprečimo s zakovico, ki jo pritrdimo zadaj za pregibno režo. Prav tako ne sme v kolenu noga naprej; zato pričvrstimo enako zakovico pod pregibno režo v kolenu. Da more lutka sedeti, poklekniti, hoditi itd., mora tvoriti gornji del stegna s spodnjim delom trebuha topi kot, torej več kakor 90° . Prav tak kot morata tvoriti v kolenu na zadnji strani stegno in golen.

Vsi pregibi morajo teči gladko in neslišno. Vsak posamezen del mora biti čim natančneje izdelan, zlasti nogi. Ogrodje stoji samo, če ga postavimo pokonci. Pregibne reže ne smejo biti pretesne, pa tudi ne preširoke. Stopalo mora biti umerjeno tako, da stopa lutka po podplatih, ne pa po petah ali prstih.

(Dalje prihodnjič.)

N A Š A D E L A V N I C A

DRAG. HUMEK:

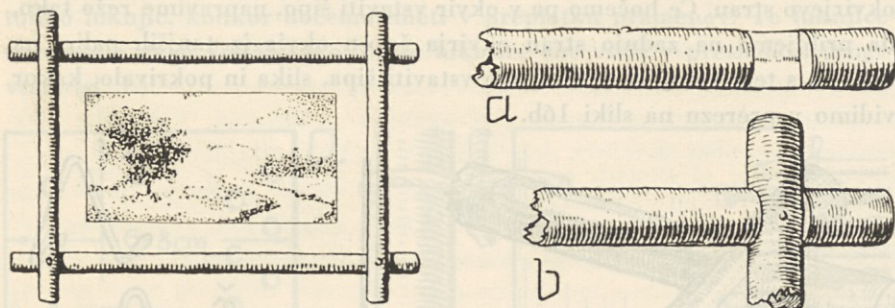
IZDELKI IZ PROTJA.

(Nadaljevanje.)

3. Okvirji za slike.

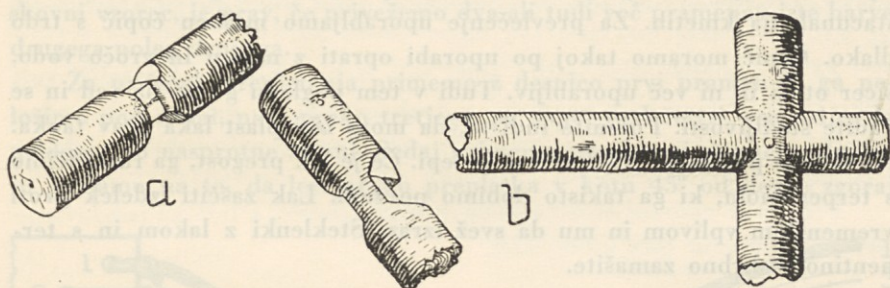
Iz ravnih in primerno debelih leskovih palic lahko sestavimo pravlične okvirje za vrtne lope, veže, delovne sobe i. t. d. Ker pa taki okvirji niso samo zbiti, ampak na poseben način sestavljeni, zato je njih izdelovanje že precej težje. Posebno skrbno in natančno moramo izdelati za-reze na ogliščih.

Za navaden okvir (sl. 13) si prirežemo dva para enako debelih in gladkih palic tako, da segajo njih konci 3 do 4 cm preko slike. Ker

morajo biti vse okvirjeve stranice v isti ravnini, moramo vsako stranico po dvakrat zarezati do stržena (sl. 14a). Po dve in dve zarezani palici položimo na oglišču drugo v drugo tako, da tvorita trden spoj, tako zvan naklad (sl. 14b). Končno še vsak naklad zbijemo in zakujemo žeblič, kakor sem povedal pri izdelavi brajdic.

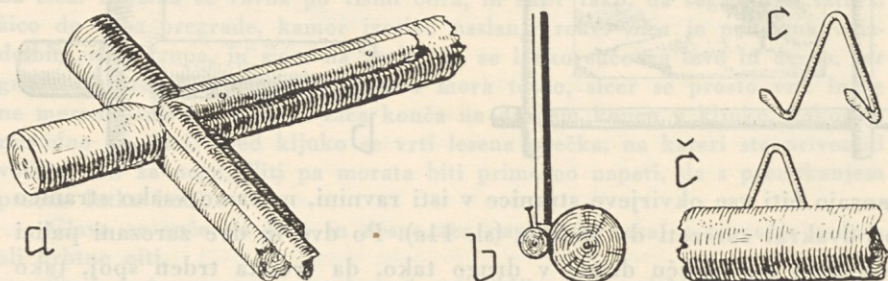
Tak naklad je urezan pravokotno in ima neprijeten nedostatek. Radi valjaste oblike palic se vidita na ogliščih po dva ureza vse do sredine palice. Njih bela barva se jasno odraža od temnosive ali rjave barve leskovega lubja. Ta napaka se da z malo spretnostjo odpraviti. Treba je le, da napravimo na oglišču pravokotno zarezo, ki je le za tretjino tako široka, kakor kaže debelost palice, a sega tudi do stržena. Važno je, da so

te zareze res pravokotne v smeri preko palice in v globino. Sedaj odrežemo na vsaki strani zareze v kotu 45° nohtu sličen kos lesa in zožimo tudi dno zareze tako, da dobi kvadratično obliko (sl. 15a). Iz prakse vem, da le malokdo pogodi tako zarezo takoj v prvi mah. Posebno težko se zdi pravokotno zarezovanje in pa oni odrezki v kotu 45° . Pridnost in vztrajnost sta pa tudi v tem slučaju dobri pomočnici. Tako sestavljeno oglišče je pa neprimerno lepše od prejšnjega (sl. 15b).

Posebno vprašanje tvori pritrditev slike ali celo šipe v takem okvirju. Navadni okvirji imajo v to svrhu na zadnji strani tako zvano režo, ki položimo v njo šipo, sliko in še pokrivalo iz primerno debele lepenke.

Za naše okvirje so najbolj primerne slike, ki smo jih prej napeli na lepenko. Tako sliko lahko s prav majhnimi žebličji pribijemo na zadnjo okvirjevo stran. Če hočemo pa v okvir vstaviti šipo, napravimo režo tako, da pribijemo na zadnjo stran okvirja še en okvir iz tanjših palic, pa dobimo s tem režo, ki se da v njo vstaviti šipa, slika in pokrivalo, kakor vidimo v prerezu na sliki 16b.

Za obešanje leskovih okvirjev služi kvačka iz žice. V ta namen odlomimo s prej omenjenimi kleščami 5 do 6 cm dolg kos žice in jo upognemo v obliki črke V, nato pa še oba konca pravokotno (sl. 16c). Da kvačko laglje zabijemo, raztolčemo nje končka s kladivom na železni podlagi. Seveda jo moramo zabiti z zadnje plati na zgornjo okvirjevo stranico (sl. 16č).

Predno vstavimo v okvir sliko, ga lahko prevlečemo s tanko plastjo laka. Najnavadnejši je tako zvani kopalov lak, ki ga dobimo tudi v štacunah na kmetih. Za prevlečenje uporabljamo majhen čopič s trdo dlako. Čopič moramo takoj po uporabi oprati z milom in vročo vodo, sicer otrdi in ni več uporabljen. Tudi v tem pogledu glejte na red in se vadite štedljivosti. Pomnite tudi to, da mora biti plast laka prav tanka. Na debelo pomazani predmeti so nelepi. Če je lak pregost, ga razredčimo s terpentinom, ki ga takisto dobimo povsodi. Lak zaščiti izdelek proti vremenskim vplivom in mu da svež izraz. Steklenki z lakom in s terpentinom skrbno zamašite.

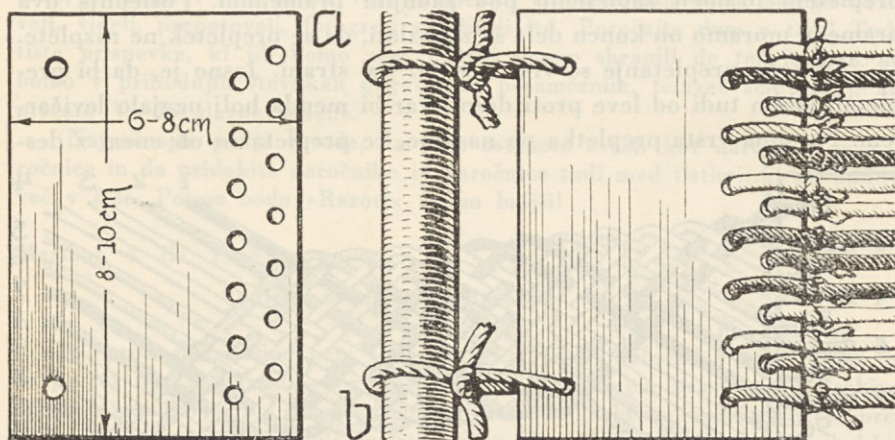
DRAG. HUMEK:

PREPLETANJE.

V poslednjem času opazujemo posebne vrste pasov, samoveznice in sličnih trakastih pletenin iz debele, raznobarvne volne. Te pletenine so izdelane po načinu navadne kite z mnogimi prameni. Tako delo ni težko in tvori dobro vajo za pravo tkanje, ki bomo o njem še govorili v »Razorih«.

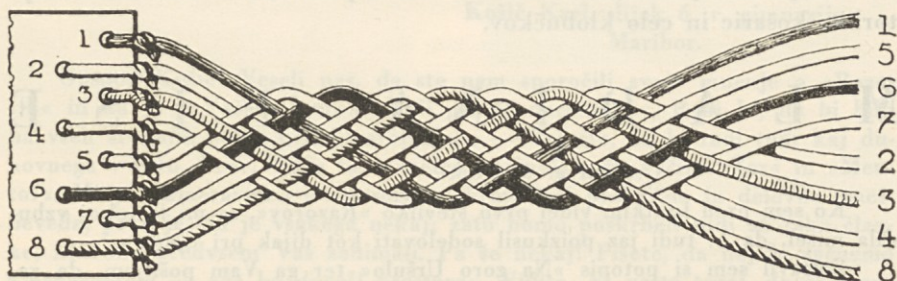
Za izdelovanje prepletkov ne potrebujemo mnogo pripomočkov. Edina naprava je kos močnega kartona v obliki pravokotnika s stranicama

8×6 cm ali 10×7 cm. Ob eni zmed daljših stranic prebijemo s prebijanjem ali kar z žebljem dve luknjici, ob nasprotni stranici pa napravimo toliko luknjic, kolikor hočemo imeti v prepletu pramenov. Te luknjice uredimo v dveh vrstah tako, da so luknjice ene vrste v presledkih druge vrste (sl. 1.).

Sedaj navežemo karton s pomočjo prej omenjenih dveh luknjic na primerno mesto, n. pr. na stol in privežemo ob drugi stranici kartona v posameznih luknjicah volnene pramene. Pri tem poljubno menjamo barvo tako, da dobimo prijetno barvno zvezo. Ker hočemo dobiti lep ploskovni vzorec, je prav, če privežemo dva ali tudi več pramenov iste barve drugega poleg drugega.

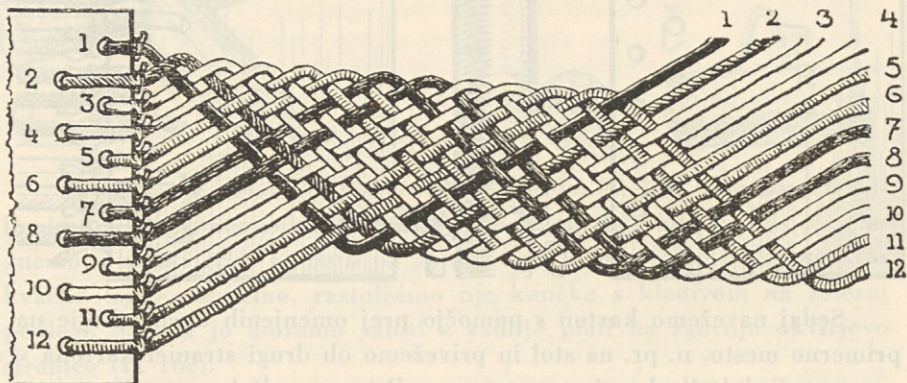
Za pričetek prepletanja primemo z desnico prvi pramen in ga položimo pod drugi, nato preko tretjega, pa zopet pod četrti, vse dalje, da pridemo do nasprotni strani. Sedaj primemo prepleteni pramen z levico in gledamo na to, da leži preko prepletka v kotu 45° od desne zgoraj

proti levi spodaj (sl. 2). V nadaljnjem prepletanju primemo z desnico drugi pramen, ga položimo preko tretjega, nato pod četrtim in preko petega, pa dalje, da smo na levi strani prepletka. Drugi pramen leži sedaj lepo vzporedno s prvim.

Važno je sedaj, da položimo prvi pramen na levi strani prepletka pod drugi pramen, a to le tedaj, če smo vzeli pramene v parih. Če pa imamo n. pr. 7, 9, 11 pramenov, moramo položiti prvi pramen preko drugega. S tem sta oba pramena zapletena. S tretjim pramenom nadaljujemo sedaj prepletanje v smislu prvega pramena i. t. d. Predzadnji prepleteni pramen zapletemo pod zadnjim pramenom. Poslednja dva pramena moramo ob koncu dela še zavozlati, da se preplet ne razplete.

Opisano prepletanje se vrši le proti eni strani. Jasno je, da bi prepletali lahko tudi od leve proti desni, kar bi menda bolj ugajalo levičarjem. Posebna vrsta prepletka pa nastane, če prepletamo ob enem z des-

ne in z leve. Pri takem prepletanju moramo zaplesti pramene sredi prepletka tako, da so obrnjeni desni prameni proti levi, levi pa proti desni (sl. 3.).

Za prepletanje nam dobro služi zelo debela volna. Po daljši vaji lahko uporabljamo tudi pramene z dveh niti, ki pa morata biti vedno vzporedni. Posebno lepi so izdelki iz raznobarvne rafije, ki jo dobimo v poljubnih barvah v odtenkih.

Prepletke uporabljamo za samoveznice, pasove, a tudi za izdelovanje torbic, košaric in celo klobučkov.

M L A D I N A P I Š E

Cenjeni g. urednik!

Ko sem pred kratkim videl prvo številko »Razorov«, se mi je takoj vzbudila misel, da bi tudi jaz poizkusil sodelovati kot dijak pri njem.

Sestavlil sem si potopis »Na goro Uršulo« ter ga Vam pošiljam, da ga, ako je primeren za tisk, priobčite v »Razorih«. Ker še druge polovice nisem prepisal, Vam pošiljam samo prvo s prošnjo, da mi, ako ni potopis primeren za tisk, prosim odgovorite ter mi po možnosti malo svetujete.

S spoštovanjem

Šoštanj, 1. III. 1933.

Dragotin Mlakar, dijak.

Gospod Mlakar! Vaš potopis smo prejeli. Dokler ne dobimo celotnega spisa, ne moremo soditi o njem. Potem Vam bomo šele sporočili, ali bo članek primeren za tisk. Pozdravljeni!

Vsem našim prijateljem in prijateljicam, dopisnikom in dopisnicam.

Po počitnicah bomo oktobersko številko »Razorov« prihranili za Vas takó, da bodo v njej samó Vaši prispevki. O počitnicah boste mnogo doživeli, videli, prepotovali, fotografirali, čitali itd. Poročajte nam o tem! Tudi tiste prispevke, ki jih bomo zdaj prejeli, bomo shranili do tedaj. Zato ne bomo v prihodnjih številkah odgovarjali posameznim, temveč šele tedaj, ko pridete Vi do glavne besede.

Najvažnejše pa je seveda, da nam ostanete zvesti kot naročniki in naročnice in da pridobite naročnike in naročnice tudi med tistimi, ki ne hodijo več v šole. Potem bodo »Razori« vedno boljši!

Maribor, 4. III. 1933.

Cenjeno uredništvo »Razorov«

na Rakeku.

G. prof. slovenščine nam je pred nekaj dnevi prinesel v šolo »Razore« in precéj nas je naročilo novi mesečnik, ki nam vsem prav ugaja. Vsebina za prvo številko je po našem mnenju prav dobro izbrana, vendar je vse preveč materialno. Dobro je, da se tisti, ki so že pozabili iz prirodopisja, kakšni so zajci in hermelini, zopet spomnijo nanje; prav je tudi, da vemo »kaj delajo tržiški meščani«, kako je med skavti, v Pragi i. dr. Ali kaj prav duhovnega ne najdemo v listu! Sestav o »Peko« bi bil lahko nekoliko krajši, tako da bi bilo še nekoliko prostora za druga vprašanja, ki nas tudi — morda še bolj — zanimajo. Vemo, da vse ne more priti naenkrat na vrsto. Tudi ni mogoče za vsakega pisati tako, da je vsak zadovoljen z vsem! Ne! Toda vsaj majhen članek iz verskega, znanstvenega področja smo pričakovali.

Sicer smo pa vsi prav zadovoljni z listom. Povest Ilke Vaštetove nam zelo ugaja. Pisana je v svežem, naravnem duhu in nam živo prikazuje dogodek za dogodkom. Tudi Pečjakov spis je jedrnat in zanimiv.

Za esperanto smo vsi navdušeni in Vas prosimo, da pričnete s poukom esperanta — seveda, če bo dovolj prostora.

Vas pozdravlja z odličnim spoštovanjem

Košič Karl, dijak 6. r. gimnazije
Maribor.

Gospod Košič! Veseli nas, da ste nam sporočili svoje mnenje o »Razorih« in da je v Vašem razredu tudi precéj naročnikov. Radi bi, da bi bilo na vseh srednjih šolah nekaj naročnikov. — Pravite, da bi radi tudi kaj duhovnega v listu. Prav! Toda táko vsebino prinašata po večini »Žar« in »Mentor«. Mi pa nameravamo v »Razorih« ubrati bolj praktično in delovno smer. Seveda, prav je, da je vsakega nekaj; zato bomo poskrbeli tudi za take članke, ki bodo predvsem Vas zanimali. Pa še nekaj! Pišete, da naj le začnemo z esperantom — »če bo dovolj prostora«. Vidite, Vi veste torej, da se mora urednik boriti s prostorom. Torej že zdaj poznate urednikove skrbi. Res je to! Koliko bi rad urednik priobčil v eni številki! Pa ni mogoče! Ali v vseh številkah bo pa za vsakega kaj in šele v vseh številkah enega letnika bo mogoče soditi o listu. Menda mislite tudi Vi tako, kajne! Lepo Vas pozdravljamo.

NA PLANINE.

Hajdmo, deca na planine,
na planine, v sveži zrak!
Tu v dolini so temine,
solnce ne posije v mrak!

Hajdmo, deca na planine,
tamkaj rožice cveto!
Tu v dolini so krvave,
iz src ranjenih klijjo.

Hajdmo, deca na planine,
na planine, v sveži zrak!
Tu v dolini so temine,
solnce ne posije v mrak!

Saj je tu rudarsko mesto,
mesto tuge in skrbi,
mi pa si želimo solnca,
jasnih dnevor in luči!

Saj v dolini ni svetlobe,
tu sirena le ječi,
vsi brez upanja živimo
v lepše in svetlejšje dni.

Nada, mešč. šola v Trbovljah.

E S P E R A N T O

Urejuje: *RIKO KORENC.*

Znak esperantistov je peterokraka zvezda (pet kontinentov), zelene barve (znamenje upanja).

1. vaja.

Učite se mednarodnega pomožnega jezika esperanta! S tem jezikom si boste že čez nekaj mesecev lahko dopisovali z mladimi prijatelji v raznih delih sveta, izmenjevali znamke in razglednice ter si s tem obogatili svoje znanje.

Abeceda: Za vsak glas imamo samo eno črko v latinici. Izgovarjaj tako, kakor je zapisano: a, b, c, ĉ, d, e, f, g, ĝ (izgovori dž!), h, i, j, ĵ (izgovori ž!), k, l, m, n, o, p, r, s, ŝ, t, u, v, z. Črko u pa pišemo s polkrogom — ŭ — kadar stoji pred njo črka a ali e, n. pr. Eŭropo — aŭtoro. Naglas ali akcent je vedno na predzadnjem zlogu. (Poudari debelo tiskane zloge, čitaj glasno in razločno!): mergaŭ (jutri), telefono (telefon), poŝto (pošta), ĵurnalo (časopis), ĉapelo (klobuk), ĉambro (soba), ĝardeno (vrt), ĝeneralo (general), vespero (večer), tabako (tobak), marko (znamka), maŝino (stroj), geografio (zemljepis), historio (zgodovina), lingvo (jezik-govor). Glavna sestavina esperantskega jezika so koreni, s katerimi tvorimo nove besede, dodajajoč jim razne končnice.

Samostalniki imajo končnico o, spredaj pa stoji člen la, kadar govorim o znani stvari (kakor v nemščini der, die, das). Ta člen je vedno enak tako v ednini kakor

v množini (dvojine ni), v moškem, ženskem in srednjem spolu, n. pr. la patro (oče), la domo (hiša), la frato (brat), la birdo (ptič), la libro (knjiga), la kreto (kreda), la krajono (svinčnik).

Pridevniki imajo končnico a; n. pr. la patra domo (očetova hiša), la blanka kreto (bela kreda), la bona frato (dobri brat), la longa krajono (dolgi svinčnik), la granda domo (velika hiša), la bela libro (lepa knjiga).

Prislovi imajo končnico e; n. pr. rapide (hitro), laute (glasno), bone (dobro), ofte (često).

Glagoli imajo v nedoločniku končnico i; n. pr. skribi (pisati), legi (čitati), kanti (peti), demandi (vprašati), respondi (odgovoriti), labori (delati). —

Prepiši vse te besede v zvezek, čitaj jih glasno in zapomni si njih pomen!

(Dalje prihodnjič.)

P O S V E T U

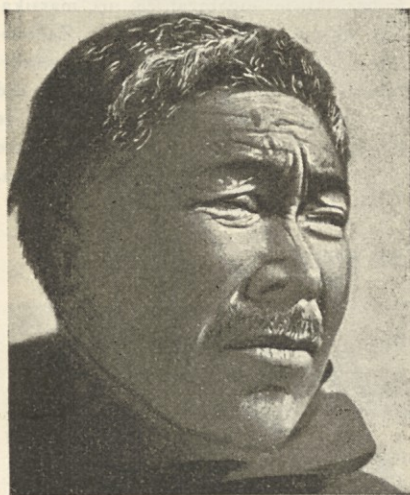
DRUŽINA ESKIMOV Z GRÖNLANDIJE.

MATI CECILIJA.

OČE SAMUELSEN,

Njen čestitljiv obraz izraža stara leta, polna dela in skrbi. Slovi daleč naokrog za najboljšo šiviljo. Lepo število debelih in toplih kožuščkov je sešila za vso bližnjo pokrajino. Usta ima sicer zaprta, toda njeno zobovje je še danes zdravo in čisto. Koliko trdih kožic je morala s temi zobmi zmehčati, da jih je mogla sešiti!

poglavar družine. 65 let je star. Toliko let dožive približno vsi Eskimi. Dober kristjan je, kakor so vsi njegovi rojaki. Pripoveduje pa rad, da je bil še njegov oče pravi »čarovnik« (pagan). Tudi on zna še nekaj čarovnij. Dela križe iz mroževih kosti. Pa vedno toži, da jih ne bo dolgo delal, da se bo kmalu postaral.

To je ESKI,

kuhar, ki je sodeloval že pri marsikateri ekspediciji v Grönlandiji. Zadovoljen je, pogumen in včasih tudi predrzen. Govori danski. Pravi, da bi se rad popolnoma poevropil. Pri neki južini je hotel to tudi dokazati in je vse goste presenetil s pravim namiznim prtom. To je luksus!

JOVANES

je pravi pravcati »slaninar«. Na lovu na morske pse si izbere najbolj mast-

ne; povsod je on prvi, kjer je kak dober prigrizek. Ker so vsi debeluharji prav dobrosrčni, je tudi naš Jovanes res dobra duša. Še med jedjo in med kajenjem se vedno smeje.

To je ANINA,

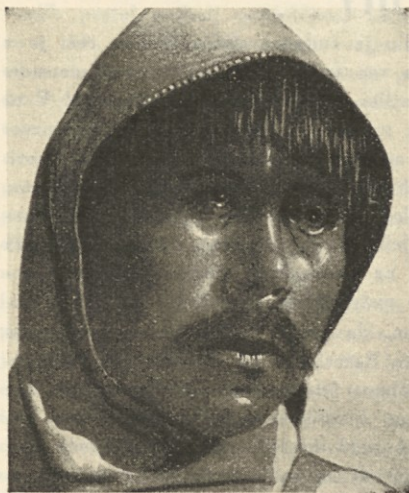

ki je poročila Evropeca, pa se še vedno oblači v nošo Eskimov. Nedeljsko je napravljena. Čop je narejen iz njenih las, ki so tako močno nategnjene navzgor, da jo boli glava. Je pač to moda na severu! V ogrinjalce ima všitih polno steklastih biserov. Sicer je tako ogrinjalo težko — toda čim težje, tem dražje in lepše.

*V prihodnji številki
pojdemo na*

„Medvedji otok“.

Najboljši lovec in strelec je
JENS UPERNANKITOK.

O njem bodo še pozni rodovi Eskimov pripovedovali. Mogoče bo postal še narodni junak! Bistre oči zagledajo v hipu vsakega morskega psa, ki le nekoliko pogleda iz vode. Puško in harpuno ima vedno pri roki. Nikoli ne zgreši!

To je GABA,

po naše Gabriel. Star je 4 leta, pa ima že danes obraz, ki kaže, da bo Gaba še nekoč najdrznejši lovec severa. Pred fotografiranjem mu je poveznila mati na glavo lonec ter ga nato hitro ostrigla. Potem smo Gabriela pritisknili. Takle je!

Tej najmlajši »dami« Eskimov je ime
TIBORA.

Prav rada se je fotografirala, četudi nekako žalostno gleda. Dobila je svojo sliko, ki se ji je nasmejala ter jo pritisknila k sebi kot dragocenost. Stara je 10 let in nosi že čop: znamenje, da leže že med »odrasle«.

Mladina,
širi „RAZORE“ !

(Fotografirala in pripovedovala Gizela Lindeck.)

D R O B I Ž

HALO! RADIO . . .

Učitelj telovadbe v mikrofonski: »1. vaja: Z desno nogo v predkorak, nato roke v bok in predklon — ena, dve . . . ena, dve . . . No, no, nižje, nižje s telesom . . . do pravega kota, kakor jaz . . .«

čenje: tam sploh ni dveh gospodov, ampak je samo eden, ki pa zna govoriti tudi iz trebuha . . . Bil sem trd od začudenja in sem šel brž isti večer iskat Barcelono. Poslušal sem . . . in me je kuhala sveta jeza, da so me starega radijskega medveda tako speljali na led . . . Svet pa še zmirom verjame. Da ne boste v zmoti živeli: sleparija je, eden sam je pred mikrofonom! Komu naj človek zaupa?

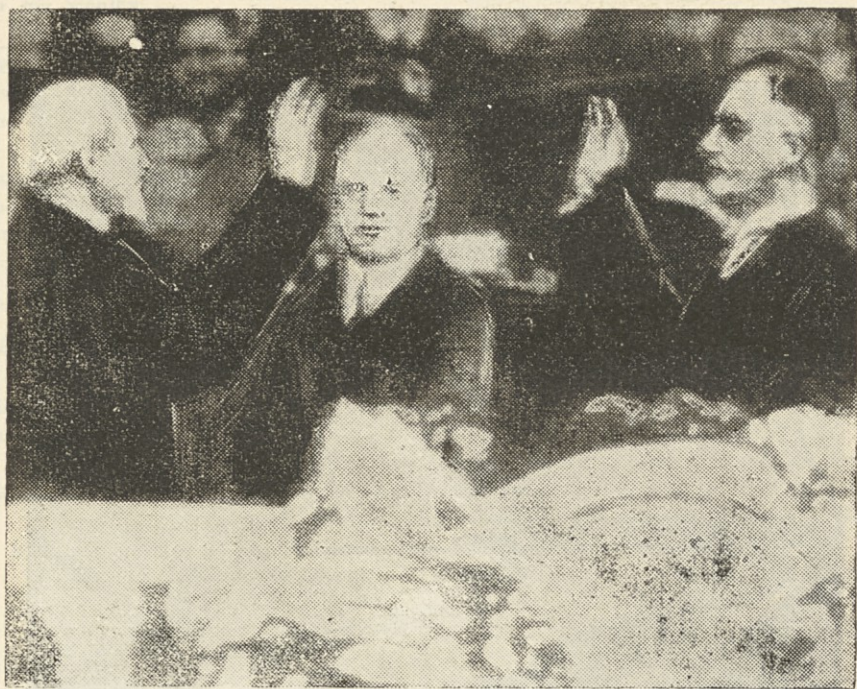
Še eno tako zgodbo vem. Gre in vam umre pred kratkim neki mož, po imenu Mitchill. Tega je bila narava kakor Carusa obdarila z izrednim organom. Ni bil sicer tenorist, ampak mnogo bolj raznostranski — tisočstranski, bi dejal. Zakaj v zadnjih treh letih je ta mož našel tisoč načinov, kako posnemati razne glasove. Prav posebno mu je to prav prišlo pri zvočnih filmih. Še bolj dobrodošel je bil seveda režiserjem. Specialist pa vam je v oponašanju tигра. In tako je marsikateri snimki tигра on kasneje dodal v laboratoriju za zvočni film svoj lastni glas. Ljudje pa so se v kinu tresli, ko so zagledali na platnu tигра in poslušali njegov strašni glas . . . Mož pa je to seveda izrabil tudi v radiu. Še bolj pa so to izrabljali razni pisatelji in režiserji slušnih iger. Prišlo je tako daleč, da je vsakdo pač hotel izrabiti tako dragoceno priliko. In pričeli so nastopati tigr v sleherni igri. Mož je seveda služil, radio pa se je postavljal, češ, to smo ptiči, kaj vse zmoremo in za kaj vse poskrbimo . . . Kaj mislite, tiger pred mikrofonom! . . . Dame so bile v strašnih skrbih za napovedovalca . . . O, sleparija!

Včasih pa v studiju le ni vse sleparija. Nedavni dogodek v New Yorku nam je za to priča. Predstavil se je ravnatelju neki Daniel Davenport, kot raziskovalec, profesor več univerz in član belgijske komisije za raziskovanje spalne bolezni. Želel je predavati v radiu o svojih dogodivščinah v Osrednji Afriki. Ponudil je svoja pre-

Studio je čudno svetišče. Veliko reči je v njem, a vse se osredotoči v majhni marmornati škatlici, ki jo imenujemo mikrofonski. V to svetišče malokdo prodre; ni zaman vse zavešeno z zastori. In tako se v njem vrše stvari, ki jih, hvala Bogu, nihče ne vidi in ne dozna. Poslušalce radio prav za prav marsikdaj pošeno vleče. Ne le pri igranju, kjer je pri šumih sleparij na kupe. Tudi drugače. Te prav gotovo še niste slišali. Poslušajte!

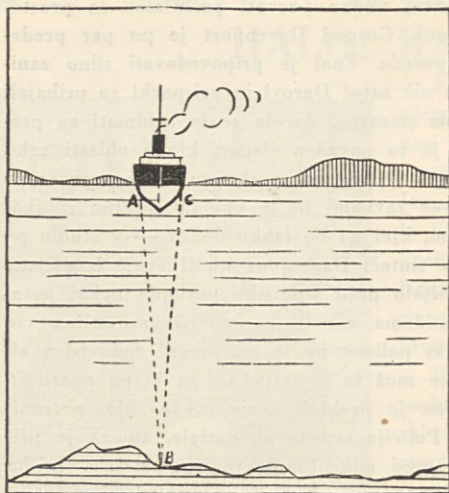
Upam, da imate toliko dober aparat, da poslušate Barcelono. Ta ali oni je že občudoval živahnost napovedovanja, čeprav ne zna morda ne španščine ne katalonščine. Dva gospoda se pred mikrofonom imenitno zabavata. Pri napovedi se, če je treba, skregata, pri reklamah drug drugega oponašata. Napoved je, bogme, prav tako zabavna in zanimiva kakor sledeča glasba, in reklama je morda še zanimivejša. Predstavljal sem si že ta dva gospoda: eden s tenkim, nekoliko nosnim glasom — ta je gotovo majhen in suh — drugi z zvočnim basom — ta je pa brez dvoma nekoliko špansko rejen. No, pa ti pride presene-

davanja brezplačno, kar je ravnatelj seveda nemudoma sprejel. Le nekaj si je predavatelj izgovoril: da sme koncem predavanj vedno pozvati poslušalce za prostovoljne prispevke za nadaljevanje raziskavanj. Gospod Davenport je po par predavanjih postal najbolj priljubljena točka sporeda. Znal je pripovedovati silno zanimive reči, dasi niso bile vedno verjetne. A nič zato! Darovi in prispevki so prihajali od vseh strani. Tedaj pa je policija postala pozorna. Začela se je zanimati za predavateljevo osebo in kmalu ugotovila, da je to navaden slepar, ki ga oblasti vrhu tega še iščejo, ker je ušel iz ječe... A mož je bil tudi prebrisan in je pravočasno zavohal, kaj se kuha. Bil je namazan z več žavhami in je policiji spretno izmikal pete. Ta pa se je odločila, da ga poišče tam, kjer ga bo lahko dobili — v studiu po predavanju. Nekega dne, ko je nič hudega sluteči Davenport klatil svoje izmišljene dogodivščine pred mikrofonom, se je pripeljalo pred studijsko poslopje nekaj avtomobilov policije in detektivov, ki so nemudoma zasedli po ameriškem načinu vse izhode in tudi čakalnico pred studiem. Neki policist pa je bil preveč radoveden ali pa preveč vnet. Pokukal je v studio, ali je mož še v pasti. Ta ga je pa opazil in je brž sprevidel, kaj in kako. Ne bodi len je prekinil svoje predavanje, potegnil dva browninga iz žepa in pričel streljati. Policija seveda ni zbežala, ampak je pričela tudi streljati. In tako se je v studiu pred mikrofonom razvila prava ameriška detektivska revolverska bitka, v kateri je seveda nesrečni Davenport krajšo potegnil. Potem je napovedovalec mirno napovedal: »Predavanje je končano!« (»Radio-Ljubljana«.)

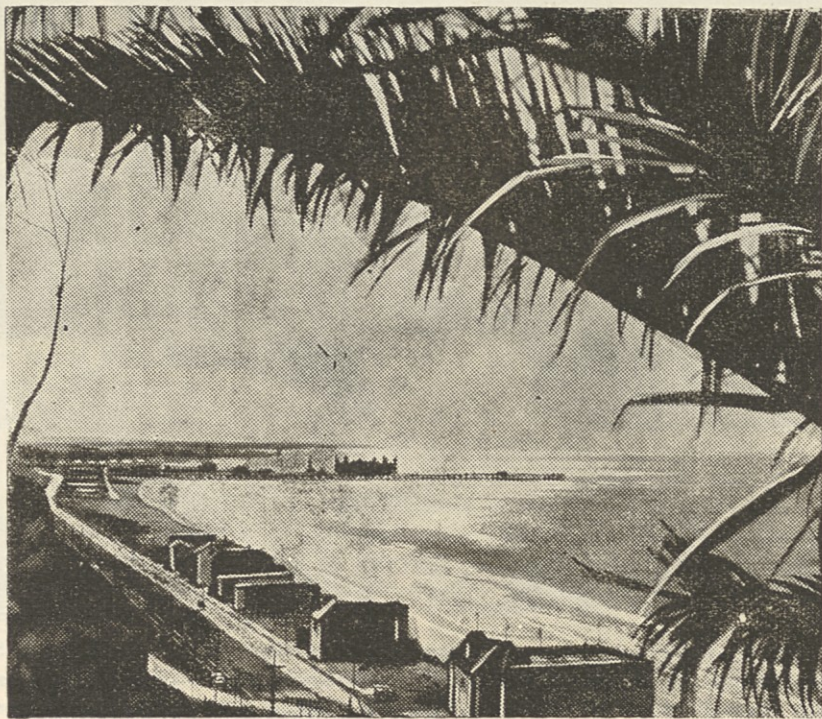
Prva radio-slika, ki prikazuje prisego novega predsednika Zedinjenih držav Severne Amerike. Na levi je predsednik najvišjega sodišča Hughes (Hjus), ki zaprisega novega predsednika, na desni prisega Roosevelt (ime je nizozemskega izvora in ga družina izgovarja Rozivelt), v sredini pa stoji dosedanji predsednik Hoover (Huver).

KAKO MERIJO GLOBINE MORJA.

V prejšnjih časih so merili morske globine s težkimi svinčnicami, ki so bile navezane na dolgih, močnih vrvicah. Tako merjenje pa je bilo že radi tega nezanesljivo, ker so nevidni morski toki v velikih globinah zanesli in upognili vrstico lahko daleč v stran. S tem je kazala dolžina odvite vrvice seveda preveliko globino. V najnovejšem času je izmerila neka ekspedicija severovzhodno od Portorike največjo globino 13.500 m. Iz risbe lahko posnamemo način današnjega merjenja: Ob boku ladje pri A upalijo tik ob vodni gladini patrono, ki eksplodira z močnim pokom. Zvočni valovi se razširjajo v vodi mnogo hitreje (1500 m na sekundo) in mnogo močnejše nego v redkejšem zraku

in zadenejo n. pr. pri B ob morsko dno, kjer se po zakonu odbojnosti vrnejo na površino vode in zadenejo ob drugem boku ladje pri C kot odmev eksplozije tenkočuten števec, ki pove, koliko časa je preteklo med eksplozijo in nje odmevom. Na podlagi gori navedene brzine je prav lahko izračunati morsko globino.

V petek, dne 10. marca je silen potres uničil cvetočo Južno Kalifornijo, kjer imajo delavnice največja filmska podjetja in kjer so najbogatejši vrelci petroleja na svetu. Prizadeto je tudi obče znano mesto Hollywood. Potresna katastrofa je zahtevala nad 3000 smrtnih žrtev in nad 6000 težje in lažje ranjenih ljudi. Porušenih je več nego 60.000 hiš. Znani ustanovitelj relativitetne teorije, profesor Einstein, ki poučuje sedaj na tehnološkem zavodu v Pasadeni, je le po naključju ušel smrti. Mnogo škode je povzročil požar, ki ga je zanetil potres na mnogih krajih. Užgali so se tudi petrolejski vrelci. Vso pokrajino so zagrnili črni oblaki dima in saj. Gašenje petrolejskih vrelcev je vsled podzemeljskih ognjenih torišč zelo otežkočeno ali celo onemogočeno. Ogromne zaloge dragocene tekočine, ki je danes pogonska sila milijonov motorjev, je uničil ogenj brez haska. Gorenja slika nam prikazuje središče potresne katastrofe, ljubko kopališče Santa Monica v bližini znanega mesta Los Angeles.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Uredništvo je prejelo do 10. marca, ko je šla 3. številka, vsega skupaj 42 odgovorov. Med temi je mnogo takih, ki jih pošilja skupno vsa šola ali pa ves razred. Vsi odgovori se glasé, naj začnemo v »Razorih« z esperantom. Kakor vidite, smo Vam ugodili!

Tudi 8 odgovorov za nagradno vprašanje smo prejeli. Najboljši odgovor izmed teh se glasi:

Izbrati najboljšega; iz drugih vzeti, kar je dobrega in dopolniti k najboljšemu, kar mu manjka.

Nagrado, t. j. povest »Cesto« našega urednika Toneta Gasparija dobi torej ta odgovor. Toda pod tem odgovorom ni podpisa, temveč samó datum in kraj Ljubljana. Prosimo, da pošlje nagradnik ali nagradnica takoj naslov uredništvu, ki bo dostavilo knjigo.

Pričakujemo raznih vprašanj! Kar Vas zanima, o čemer razmišljate, česar ne razumete, kar ugibate itd., za vse to je tu med »Vprašanji in odgovori« dovolj prostora. Odgovarjali in pojasnevali boste sami drug drugemu. Uredništvo bo le posredovalo. Torej na dan z vprašanji!

Z A Z A B A V O ZAMOTANA VPRAŠANJA.

Nariši trikotnik in napiši ob stranicah številko 3, na ogliščih številko 5 in v trikotnikovo ploskev število 19. Sedaj prečrtaj 4 številke tako, da bo dala vsota ostalih števil tudi 19.

Nariši 2 skladna kvadrata in sestavi iz njiju en sam kvadrat, a tako, da razrežeš samo en kvadrat dvakrat ali pa vsak kvadrat po enkrat. Zavreči ne smeš ničesar.

Trgovec ima 40 kg nekega blaga, pa ga nekaj proda in vidi, da mu ga je ostalo še 8 kg več nego ga je prodal. Koliko blaga je prodal?

Kako lahko izpremenimo število 666 v drugo število, ki je za polovico večje, ne da bi kaj dodali?

Mož gre v Ljubljano, pa sreča 5 beračic. Vsaka ima 5 vreč, v vsaki vreči ima 5 mačk, vsaka mačka pa ima 5 mladih. Koliko jih gre v Ljubljano?

REŠITEV ZAMOTANIH VPRAŠANJ.

Zato, ker je 80 minut prav toliko kakor 1 ura 20 minut.

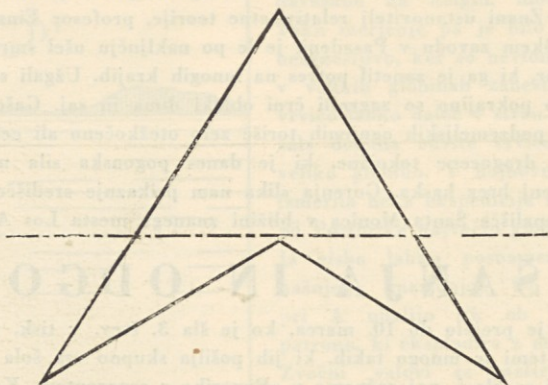
Zadevščina je nemogoča. Le pomislite: puran!

Je tudi z raco nemogoče, čeprav nese jajca, saj jugoslovansko-turske meje ni.

To število je 9.

Jajca razdelimo tako, da damo štirim osebam po eno jajce v roko, peti osebi pa kar s skledo vred.

Tak četverokotnik mora imeti en kot vdrt n. pr. tako-le:

Na ravlini je to nemogoče. Pač pa lahko sestavimo iz 6 užigalic ogrodje takozvanega četverca ali tetraedra, ki ima 6 robov in na površju 4 enakostranične, skladne trikotnike.

POMISLITE IN POVEJTE!

Gospod ravnatelj velikega in svetovno znanega podjetja je ljubeznjivo sprejel mladega inozemca, ki ga vidimo sedeti pred njim. Mladi mož se je bil predstavil s priporočilnimi pismi, ki so izpričevala, da je član stare inozemske plemiške rodbine in da ima za današnje čase nenavadno premoženje. Ravnatelju se je predstavil zato, da bi ga ta uvedel v družbo in ga tudi priporočil gospodu ministru za trgovino in obrt. Ker je bilo vedenje mladega, prikupljivega moža brezhibe, je hotel ravnatelj drage volje ustreči njega prošnji. Že je segel po pero, da bi napisal dotična priporočila, pa je zdajci opazil nekaj na tujčevi obleki, kar je mahoma izpremenilo njega dosedanja sodbo o proslčevem kavalirstvu. Kaj je neki bilo?

V drugi številki stavljeno vprašanje odgovorimo prav lahko, če pomislimo, da je bila raziskovalčeva žena tudi bosa, ker so ji popolnoma razpadli čevljički. Noga onega, ki je vedno obut, se pa bistveno razlikuje od noge prirodnih ljudi, ki so vedno bosi. Zato je krenil raziskovalec po desni sledi, ki je kazala med stopinjami žensk in dece tudi žensko sled s stisnjenimi prsti.